GÖTEBORGS UNIVERSITET

ÖPPNA LÄRRESURSER VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

En förstudie om delningskultur för utbildning, rekrytering och kunskapsutbyte

Photo by Daniel Thomas on Unsplash

Red. Maria Sunnerstam/PIL-enheten

Catherine Gillo, Daniel Johansson, Katarina Michnik, Maria Sunnerstam, Gustav Öberg

PEDAGOGISK UTVECKLING OCH INTERAKTIVT LÄRANDE (PIL)
GÖTEBORGS UNIVERSITET

PIL-RAPPORT 2022:02

GÖTEBORGS UNIVERSITET,
PEDAGOGISK UTVECKLING OCH INTERAKTIVT LÄRANDE (PIL).

PIL-RAPPORT 2022:02

ÖPPNA LÄRRESURSER VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

En förstudie om delningskultur för utbildning, rekrytering och kunskapsutbyte (DURK)

Red. Maria Sunnerstam/PIL-enheten

http://creativecommons.org/licenses/by-nd/3.0/

PIL-rapport: 2022:02

Utgivningsdatum: 2022-03-29

Titel: Öppna lärresurser vid Göteborgs universitet. En förstudie om delningskultur för utbildning, rekrytering och kunskapsutbyte.

Redaktör: Maria Sunnerstam

Utgivare: Göteborgs universitet, Enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande (PIL), Västra Hamngatan 25, Box 300, SE 405 30 Göteborg

http://www.pil.gu.se/rapporter + https://hdl.handle.net/2077/71140

INNEHÅLL

Sammanfattning ... 3

Inledning ... 4

Öppna lärresurser vid Göteborgs universitet ... 5
- Organisation för öppna lärresurser ... 5
- Handlingsplan för fortsatt arbete ... 7

Om förstudien - projektet DURK ... 9
- Projektorganisation ... 12
- Projektets budget och kostnader ... 14
- Kommunikation och marknadsföring av DURK-projektets öppna kurser/resurser ... 14

Erfarenheter och lärdomar ... 17
- Olika definitioner av öppenhet och av ”vad en kurs är” ... 17
- Lärares reflektioner ... 18
- Organisatoriska utmaningar ... 19
- Stödresurser ... 20
- Kvalitet i öppen utbildning ... 21
- Juridiska frågeställningar ... 21
- Modeller för öppen utbildning ... 24
- Lärplattform för öppna kurser ... 27
- Omvärldsanalys; nationellt och internationellt arbete inom området ... 32

Tillgänglighet och breddad rekrytering ... 34
- Öppen utbildning och breddad rekrytering till högskolan ... 34
- Identifierade utmaningar ... 36

Litteratur och övriga resurser ... 1

Bilageförteckning ... 6
- Begrepp och förkortningar ... 7
- Exempel på öppen utbildning vid andra universitet ... 8
- Öppna resurser om OER ... 9
- Checklista för öppna kurser ... 11
- Utvecklingsinitiativ till Sunet ... 12
- Intresseanalys genomförd 2021-04-22 ... 16

SAMMANFATTNING

Diskussionerna runt lärosätenas uppdrag att sprida kunskap och forskning till den breda allmänheten har ökat under senare år. Arbetet med att uppnå de globala målen för hållbar utveckling samt olika insatser för tillgänglighet och breddad rekrytering medför att många lärosäten nu utforskar nya möjligheter att arbeta med öppna lärresurser och öppen utbildning. Detta samtidigt som även digitaliseringen öppnar upp för nya arbetssätt. Sverige ligger dock internationellt sett ännu steget efter i arbetet med att utveckla öppen utbildning. Vid Göteborgs universitet har ett nyligen avslutat projekt på ett konkret sätt undersökt vad arbetet med att ta fram och distribuera öppen utbildning innebär i form av ändrade arbetssätt, stöd till lärare och deltagare samt möjligheter att bidra till det livslånga lärandet.

Arbetet med att ta fram öppna kurser och lärresurser har involverat ett 20-tal lärare från universitetets åtta fakultetsområden. Nio olika kurser och lärresurser utvecklades, av dem var det sex stycken som kunde publiceras för den breda allmänheten i slutet av år 2021. Trots begränsade möjligheter att sprida information och att marknadsföra resurserna har ett 100-tal deltagare tagit del av innehållet. För projektets räkning gjordes en tillfällig plattformslösning där kurser och resurser kunde publiceras. När denna plattform så småningom stängs ner kommer några av resurserna att flyttas över till andra webbplatser så att de även fortsatt är tillgängliga för den breda allmänheten.

Många lärdomar och erfarenheter växer fram när lärare och stödfunktioner involveras i denna typ av utvecklingsarbete. Frågeställningar runt personuppgiftshantering, licensiering och upphovsrätt har diskuterats och resulterat i att registreringen av deltagares personuppgifter skurits ned till ett minimum och att allt material som tagits fram har licensierats med creative commons vilket säkerställer att upphovsmannen styr hur materialet får användas. Olika former och val av designlösningar har aktualiserats och utprovats; om deltagare i den framtagna resursen förväntas vara helt självgående är det svårt för studieovana deltagare att ta till sig hela innehållet. Men om lärare ska kunna följa och stötta sina kursdeltagare i kunskapsutvecklingen krävs många lärartimmar vilket i sin tur leder till höga kostnader.

För att skapa samsyn runt universitetets generella hållning - och syfte - med satsningar på öppna lärresurser behöver nu ett antal inriktningsfrågor avgöras. Projektets rekommendation är att en central sammanhållande funktion inrättas som kan koordinera institutionernas arbete och även ansvara för en gemensam plattform där öppna kurser och lärresurser publiceras. Ytterligare en rekommendation är att det i första hand är lärare och institutioner och centrumbildningar med stort intresse, som bör få möjlighet att arbeta vidare med utveckling av öppna lärresurser. Att tvinga fram en utveckling som det inte finns förutsättningar för, kan snarare motverka syftet med öppna lärresurser. Sist men inte minst krävs att ledande roller på olika nivåer i verksamheten ställer sig positiva och ger sitt stöd i det fortsatta utvecklingsarbetet.

INLEDNING

Fundamental to the open philosophy is that higher education is a public good, therefore the knowledge produced by universities should be freely accessible and openly available to everyone (Weller, 2014).

Engaging with openness in higher education directly links to the UN Sustainable Development goal 4 - Quality Education, as open education can democratize and increase access to education and knowledge (UNESCO, 2019).

I samband med Covid-19 utbrottet våren 2020, utbetalades extra medel till landets lärosäten i syfte att stärka övergången till distansundervisning och öka utbudet av öppen nätbaserad utbildning.[1] Vid Göteborgs universitet initierades bland annat projektet Delningskultur för utbildning, rekrytering och kunskapsutveckling (DURK).

Projektet har fungerat som en förstudie där arbetsgruppen i samarbete med lärare från olika fakultetsområden undersökt hur det i praktiken fungerar att utveckla öppna kurser/lärresurser samt hur universitetet fortsättningsvis kan arbeta för att integrera arbetet med öppna lärresurser i den ordinarie verksamheten. Denna rapport beskriver olika områden där projektgruppen samlat erfarenheter och som bedöms vara viktiga att ta hänsyn till i ett fortsatt utvecklingsarbete. Som exempel kan nämnas kvalitetsaspekter, juridiska aspekter, plattform för öppen utbildning samt lärares och forskares konkreta möjligheter att utveckla kurser och resurser riktade till en bred allmänhet.

Inledningsvis beskrivs förstudiens förslag till organisation och fortsatt arbete för öppen utbildning vid Göteborgs universitet. Därefter redogörs för projektet, dess uppdrag och organisation. De erfarenheter och lärdomar som dragits under projektets gång redovisas i det tredje kapitlet. Därefter kommer ett kapitel med fokus på tillgänglighet och breddad rekrytering. Här redovisas en litteratur- och kunskapsöversikt samt diskuteras hur öppen utbildning ska kunna bli en resurs för den breda allmänheten.

Till grund för rapportens rekommendationer om organisation och handlingsplan för fortsatt arbete ligger synpunkter från lärare, bibliotekspersonal, utbildningsansvariga, prefekter, studenter, styrgrupp och arbetsgrupp med flera.

[1] Regeringsbeslut II:6, 2020-06-17

ÖPPNA LÄRRESURSER VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Projektet DURK[2] har pågick från hösten 2020 till och med december 2021, cirka ett och ett halvt år. Under projektets tid har det tydligt framgått att frågan om öppen utbildning engagerar många inom universitetets verksamhet, lärare och studenter såväl som ledningspersonal på olika nivåer. Vikten av att arbeta för öppen utbildning i olika former, är också en diskussion som lyfts alltmer i internationella sammanhang.

I Göteborgs universitets vision 2021–2030 samt i universitetsgemensamma mål och strategier uttrycks universitetets strävan att nå det mål som uttrycks i FN:s globala mål nummer fyra; God utbildning för alla. Projektet DURK har varit en viktig pusselbit i detta utvecklingsarbete och universitetsledningens uttalade strategi är att tillvarata projektets resultat och erfarenheter så att fortsatt utveckling av öppen utbildning och öppna lärresurser kan bli en naturlig del av universitetets verksamhet. För att nå dit krävs fortsatt engagemang på olika nivåer i verksamheten. Här följer en sammanfattande diskussion med projektets rekommendation om vilka aktiviteter som bör fortgå för att driva ett kontinuerligt och framåtsyftande arbete med öppna lärresurser vid Göteborgs universitet.

Organisation för öppna lärresurser

En etablerad organisation och uttalat stöd från ledningsfunktioner på olika nivåer är en förutsättning för fortsatt utveckling av öppna lärresurser vid Göteborgs universitet. Vid utbildningsnämndens möte den 17 november 2021, presenterades ett förslag på en kommande organisation för öppna lärresurser. Förslaget har sedan reviderats utifrån nämndens synpunkter och kommer att beredas vidare inom universitetets ledning.

För att kunna påverka och följa upp universitetets arbete med öppna lärresurser bör detta koordineras via en universitetsgemensam, stödjande och rådgivande central sammanhållande funktion. Viktiga frågor för den sammanhållande funktionen kan vara rådgivning till lärare, eventuell fördelning av medel för öppna lärresurser, administrera en gemensam plattform för öppna lärresurser och en årlig redovisning. Den centrala sammanhållande funktionen bör rapportera direkt till vicerektor för utbildning och utbildningsnämnden. Den centrala sammanhållande funktionen skulle med fördel kunna placeras vid institution eller vid någon av de redan etablerade övergripande enheter som finns inom verksamheten eller förvaltningen respektive universitetsbiblioteket (UB).

[2] Förklaringar av begrepp och förkortningar, se bilaga 1.

En sammanhållande funktion bör ha ett visst avgränsat ansvar och ett tydligt uppdrag:

- Erbjuda stöd och handledning i generella frågor om öppna lärresurser, vad det är, hur upphovsrätt kan hanteras, kvalitetsfrågor, tillgänglighet, tillgång till öppna läromedel etcetera.
- Exemplifiera alternativa former för öppen utbildning, möjligheter att utveckla helt självgående kurser eller kurser med olika former av lärarstöd och så vidare.
- Utveckla stödmaterial för lärare, till exempel guider för att ta fram en öppen utbildningsresurs från ”ax till limpa”, stöd för att göra inspelningar eller poddar, ”viktigt att tänka på” och ”goda råd för undervisning på distans”.
- Sammanställa data så att utbildningsnämnden har möjlighet säkerställa en viss årlig uppföljning av arbetet.
- Arrangera möjligheter till erfarenhetsutbyte och nätverk, informera om nationella forum, initiera diskussioner inom ramen för universitetsgemensamma konferenser som HKG eller GU Online.
- Omvärldsbevakning och samarbete med nationella och internationella organisationer.
- Ansvara för webbsida med information om resurser och aktiviteter,
- Ansvar för teknisk plattform.

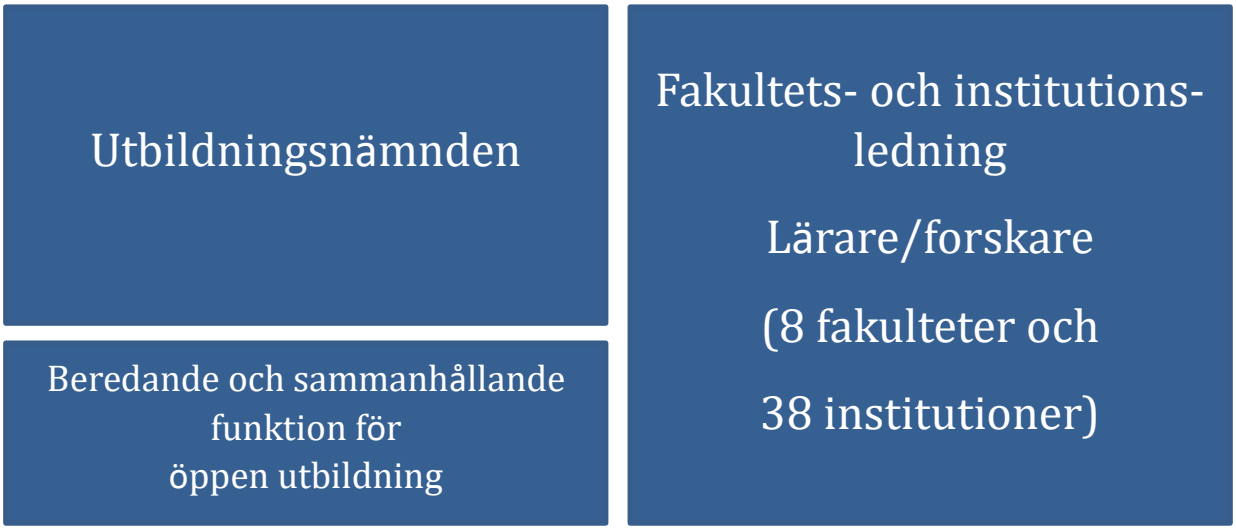

Figur 1. Förslag på organisation för öppna lärresurser vid Göteborgs universitet

Finansiering för en centralt sammanhållande funktion skulle kunna avsättas inom ramen för de medel för livslångt lärande som årligen fördelas till GU. För åren 2022–2024 uppgår denna summa till 22,8 Mkr.[3]

Beslut om resursfördelning och läraruppdrag för att ta fram öppna kurser/resurser, bör beredas och tas på fakultets- och institutionsnivå. Respektive fakultets-, och institutionsledning får i detta fall ett gemensamt ansvar för att arbetet med öppna lärresurser vid Göteborgs universitet fortlöper i enlighet med utbildningsnämndens rekommendationer.

Universitetets syfte och inriktning med öppen utbildning, bör diskuteras och beslutas inom utbildningsnämnden. Likaså bör uppföljning göras vid utbildningsnämndens möten på årlig basis. Utbildningsansvarigas nätverk bör kontinuerligt följa upp arbetet inom institutionerna.

Handlingsplan för fortsatt arbete

Det finns flera vägval att göra innan en handlingsplan för fortsatt arbete med öppna lärresurser kan tas fram. Nedan följer ett antal viktiga frågor att ta ställning till:

- Förtydliga vilken form av öppen utbildning universitetet ska satsa på och det primära syftet.
    - Marknadsföra universitetet och locka till sig studenter som annars skulle sökt sig till andra lärosäten?
    - Som en del av satsningar på breddad rekrytering?
    - Locka studieovana deltagare som senare förväntas kunna bli studenter vid universitetet?
    - göra universitetets kunskap och de resurser tillgängliga för den breda allmänheten?

- Bör universitetet nischa sig inom särskilt utpekade områden eller samarbeten?

- Beslut om inrättande av central sammanhållande funktion och dess organisatoriska placering (rektor eller vicerektor för utbildning i samråd med utbildningsnämnden).

- Beslut om finansiering av central sammanhållande funktion (universitetsledningen med budgetering för år 2023 och framåt).

[3]https://www.regeringen.se/4ad98f/contentassets/cdd922ce835e4da0a87edcb38aafef65/budgetpropositionen-for-2022hela-dokumentet-prop.2021221.pdf (sid 169)

- Status för deltagare i öppen utbildning vid universitetet behöver utredas och förtydligas. Vilket stöd kan deltagare förvänta sig i relation till det stöd registrerade studenter får?

- Utreda möjligheterna att erbjuda intyg, badge, mikromeriter (micro-credentials) eller motsvarande.

- Underlag för beslut och finansiering i val av plattform,
    - Nationell plattform via SUNET eller lokal?
    - Anslutning till någon av de kommersiella plattformar som är väl etablerade?
    - Är det givet att universitetets öppna lärresurser i första hand ska vara tillgängliga på en och samma plattform eller kan de likaväl finnas på olika plattformar?

- En rekommendation eller motsvarande för institutionernas arbete med öppen utbildning och öppna lärresurser och som kan förankras inom utbildningsnämnden samt nätverket för utbildningsansvariga (UTAN).

- Sätta mål för utveckling av öppen utbildning och resurser. Kan vara tex x antal per institution eller x antal per år. Eller x antal inom ramen för ett antal fördefinierade ämnesområden/tvärvetenskapliga/fakultetsövergripande samarbeten. Att definiera syfte och mål är en viktig framgångsfaktor i det fortsatta arbetet.

OM FÖRSTUDIEN – PROJEKTET DURK

Göteborgs universitets vision 2021–2030 slår fast universitetets grundläggande kärnvärden varav ett är att arbeta för hållbar och kunskapsbaserad samhällsutveckling. Göteborgs universitet ”…ska stärka sin relevans som samhällsaktör och samarbetspartner för att göra avtryck på samhällsutvecklingen och bidra till de globala utvecklingsmålen”. I dokumentet Universitetsgemensamma mål och strategier uttrycks även uppdraget att “utveckla samarbetsformer för möten mellan akademi och samhälle med särskilt fokus på innovation, livslångt lärande samt nyttiggörande av kunskap genom ömsesidig samverkan och spridning av forskningsresultat”.

Projektet DURK är en av de satsningar som görs för att bidra till denna vision och verksamhetsplan. Det är universitetsledningens uttalade strategi att öppen utbildning även efter projektets avslut, ska erbjudas allmänheten och att institutionerna vid universitetet ska få möjligheter och stöd i att ta fram öppen utbildning även i framtiden. Projektet DURK är även en del i universitetets arbete för att uppnå de globala målen för hållbar utveckling och Agenda 2030, i detta fall hållbarhetsmål 4, God utbildning för alla.

PIL-enheten fick i augusti 2020, finansiering för att driva projektet Delningskultur för utbildning, rekrytering och kunskapsutveckling vid Göteborgs universitet enligt rektorsbeslut med dnr GU 2020/2110. Projektet fick i uppdrag att ta fram modeller och strukturer för öppen utbildning, och att utveckla minst en öppen utbildning inom samhällsrelevanta kunskapsområden vid varje fakultet. Dåvarande projektledare, Anne Algers, bidrog med sitt djupa kunnande och engagemang till att projektet kunde komma igång och få en stark verksamhetsförankring redan från start.

Att dokumentera de erfarenheter och lärdomar som dragits under DURK-projektets gång har varit en medveten strategi för att det nu påbörjade arbetet med öppna lärresurser vid Göteborgs universitet ska kunna utvecklas vidare och så småningom bli en naturlig del av universitetets utbildningsutbud och samverkan med det omgivande samhället.

Vad är då öppen utbildning och öppna lärresurser? Begreppet ”MOOC”, Massive Open Online Course, är ett vanligt begrepp och det som kanske de flesta associerar till i diskussioner runt öppen nätburen undervisning. Ett annat välkänt begrepp är OER, Open Educational Resources eller ”öppna lärresurser”.

Skillnaden mellan mooc och OER definieras av UKÄ på följande sätt: ”...för att utbildningen ska kunna kallas mooc så måste det vara en utbildning, alltså någon slags kurs. Att exempelvis lägga ut utbildningsmaterial för självstudier är inte samma sak, utan en form av öppna lärresurser (OER, Open Educational Resources).” (UKÄ 2016)

I sammanhanget bör nämnas att moocar ofta är framtagna för att marknadsföra ett lärosäte internationellt. Genom att locka många deltagare kan en mooc också leda till att fler söker sig till lärosätets övriga kurser och utbildningar. Att satsa på moocar kan förutom att marknadsföra det egna universitetet och dess spetsforskning också vara ett sätt att locka till sig internationella studenter. Att ta fram en mooc kostar mycket pengar då syftet i sig kräver hög kvalitet i såväl innehåll som utformning. Eftersom en mooc förväntas locka många deltagare brukar upplägget vanligtvis vara ganska standardiserat så att deltagare kan vara självgående i kursen. Kunskaper valideras genom exempelvis avslutande quiz i varje modul. En mooc kostar alltså mycket att ta fram men kräver i gengäld inte mycket lärarresurser när den väl är färdigproducerad och har publicerats.

I samband med att mooc -kurser började utvecklas i Sverige gjorde universitetskanslerämbetet en utredning runt universitets och högskolors förutsättningar att finansiera öppen utbildning inom ramen för utbildningsanslaget. Utredningen ledde senare till att ett tillägg, Öppen nätbaserad utbildning, gjordes i högskoleförordningen (kapitel 11). I utredningen sägs bland annat,

Att en öppen nätbaserad kurs även erbjuds som en kurs eller ett utbildningsmoment inom ordinarie högskoleutbildning kan ge synergieffekter för båda utbildningsformerna. Utbildningarna kommer dock att följa olika regelverk. Det är viktigt att högskolan i så fall tydligt avgränsar kurserna från varandra och att det inte råder någon tvekan om vilka bestämmelser som gäller för respektive kurs. De personer som följer utbildningen kommer inte att vara studenter i högskoleförordningens mening. De benämns därför som deltagare i den föreslagna förordningen (UKÄ 2016:1).

UNESCO har tagit fram en definition av begreppet OER: “Open Educational Resources (OER) are teaching, learning and research materials in any medium – digital or otherwise – that reside in the public domain or have been released under an open license that permits no-cost access, use, adaptation and redistribution by others with no or limited restrictions.”[4]

Ytterligare en definition av öppen utbildning har tagits fram i ett transnationellt projekt vid Dublin university, “Open education is a philosophy that believes “everyone should have the freedom to use, customize, improve and redistribute educational resources without constraint” (Cape Town Open Education Declaration, 2012).

Projektet tog under hösten 2020 fram en egen målsättning för de kurser och resurser som skulle utvecklas. Den utgår från Högskoleförordningen kapitel 11. Öppen nätbaserad utbildning:

[4] https://en.unesco.org/themes/building-knowledge-societies/oer

- Tillgång till utbildningen är avgiftsfri (statligt finansierad kunskap ska komma allmänheten till godo).
- Tillgång till utbildningen kräver inga förkunskapskrav (utbildningen är öppen för alla även icke traditionella grupper som vill prova på högre utbildning / utbildningen kan användas för breddad rekrytering till högskolestudier).
- Utbildningen ges via internet och utbildningsmaterialet är licensierat med Creative Commons och är inte lösenordskyddat (bygger på produktion, reuse och remix av Open Education Resources).
- Det kan anordnas prov, sättas betyg och utfärdas intyg till deltagare som genomgått utbildningen.
- Utbildningen ska främja nya pedagogiska modeller för samarbete, samskapande och delning.

I projektplanen för 2021 förtydligas projektmålen (Dnr 2021/2980).

Tabell 1, Projektmål

Mål	Beskrivning
Att påbörja ett strategiskt arbete för att öppen utbildning och delningskultur ska kunna bli en naturlig del av universitetets samverkansuppdrag.	Genom att beskriva hur universitetet kan arbeta strategiskt och långsiktigt med resurser för öppen utbildning kan projektet stötta de olika initiativ som redan idag pågår och skapa en gemensam plattform för det arbetet.
Undersöka möjliga arbetssätt för att skapa en profil/struktur/ordning för öppna kurser vid Göteborgs universitet	Påbörja detta arbete som en del av en långsiktig strategi.
Att publicera och genomföra fem till tio OER-kurser/resurser under projekttiden.	Projektet ska samla erfarenheter, identifiera utmaningar och komma med utvecklingsförslag för fortsatt arbete med OER inom universitetet.
Tydliggöra hur OER-kurser/resurser vid universitetet ska kvalitetssäkras	Det är viktigt att de OER-kurser/resurser som publiceras kvalitetssäkras. Ta fram förslag på hur kvalitet i OER-kurser/resurser ska följas upp i en långsiktig strategi.
Samla erfarenheter från projektets arbete runt OER	Dokumentera de erfarenheter som gjorts för att kunna gå tillbaka och ta tillvara på detta. Dokumentera såväl det som fungerar bra för GU, som det som inte fungerar bra.

Projektmål

Hösten 2020 initierades diskussioner på olika nivåer runt öppenhet och vad öppen utbildning innebär. Kontakt togs även med universitetets olika fakultetsområdena vilket resulterade i ett samarbete med lärare som engagerades i att arbeta fram öppna lärresurser inom olika ämnesområden. Dåvarande upplägg var att projektet skulle pågå till och med juni månad 2021.

DURK-projektet har drivits som ett relativt litet pilotprojekt med syfte att undersöka vad som krävs för att arbeta med öppen utbildning vid Göteborgs universitet och de viktigaste personerna i projektet har förstås varit de lärare som arbetat med att ta fram öppna kurser. För att ta fram de öppna kurserna avsattes 20% av en heltidsekvivalent i fyra månader. I efterhand har lärare i vissa fall bekräftat att detta var tillräckligt med tid medan andra menar att det krävs mycket mer tid. Naturligtvis beror tidsåtgången väldigt mycket på hur stor del av materialet som funnits färdigt sedan tidigare och hur omfattande kursinnehåll som tagits fram.

Då det tidigt under våren 2021 blev tydligt att lärare haft en tung arbetsbörda under Coronakrisen och inte hunnit klart med utveckling av sina kurser, uttrycktes en önskan om att förlänga projektet. En ny förfrågan gjordes till de lärare som engagerats med erbjudande om ersättning med ytterligare 10% i tre månader under hösten 2021 för att genomföra och följa upp kurser/aktiviteter under den tid de hölls öppna för deltagare. Projektet förlängdes därmed för att pågå till och med december 2021.

Projektorganisation

Projektledare hösten 2020: Anne Algers
Projektledare 2021: Maria Sunnerstam
Projektkoordinator hösten 2020: Daniel Brandt (Forsknings- och innovationskontoret)

Lärargrupp:

- Anne Farewell (Naturvetenskapliga fakulteten)
- Karl Hedin, Tommy Spanheden (Konstnärliga fakulteten)
- Erik Lundberg, Kristina Nilsson (Handelshögskolan)
- Sally Windsor, Stefan Grau, Daniel Wennerlund (Utbildningsvetenskapliga fakulteten)
- Agnes Nurbo (Samhällsvetenskapliga fakulteten)
- Mats Börjesson, Frida Nilsson (Sahlgrenska akademin)

Möten med lärargruppen har hållits 3–4 gånger per termin.

Projekts arbetsgrupp: Gustav Öberg (PIL-enheten), Daniel Johansson (praktik ht21, student vid institutionen för tillämpad IT).

Projektgrupp och projektledare har haft regelbundna möten och avstämningar, under höstterminen 2021 minst en gång per vecka.

Referensgrupp för arbete med demokrati och tillgänglighet: Catherine Gillo Nilsson (Utbildningsenheten), Katarina Michnik (Universitetsbiblioteket), Andrea Carozzi (Universitetsbiblioteket)

Möten med referensgruppen har hållits tre till fyra gånger per termin.

Styrgrupp: Fredrika Lagergren Wahlin (universitetsledningen), Miroslaw Staron (IT-fakulteten), Tomas Grysell (PIL-enheten), Maja Pelling (SACO), Erik Boström (Universitetsbiblioteket), Annika Bergviken Rensfeldt (institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande).

Projektets styrgrupp har haft möten tre till fyra gånger per termin.

Tabell 2, Kurser/resurser som tagits fram inom projektet

Kurs/Resurs	**Namn**	**Institution**	**Fakultet**
Lifestyle habits – an introduction to physical activity and health	Mats Börjesson Stefan Grau Frida Nilsson Daniel Wennerlund	Neurovetenskap och fysiologi, Kost och Idrottsvetenskap	Sahlgrenska och Utbildningsvetenskap
The problem of antibiotic resistance	Anne Farewell	Kemi och molekylärbiologi	Naturvetenskaplig fakultet
Filmisk gestaltning - Rytm	Karl Hedin Tommy Spaanheden	Akademin Valand	Konstnärlig fakultet
Hållbar utveckling genom turism och samhälle	Kristina Nilsson Erik Lundberg	Företagsekonomi	Handelshögskolan
Verktygslåda för hållbart studieliv	Agnes Nurbo	Kansli	Samhällsvetenskaplig
Teaching and learning about sustainability	Sally Windsor	Didaktik och pedagogisk profession	Utbildningsvetenskaplig fakultet
Programmering i skolan (inställd)[5]	Alan B. Carlson, Andreas Chatzopoulos	Tillämpad IT	IT-fakulteten
Vetenskapsteori (inställd)[6]	Niclas Hagen & Dick Kasperowski	Filosofi, lingvistik och vetenskapsteori	Humanistiska fakulteten

Förteckning över de kurser/resurser som tagits fram

[5] Kursen kunde inte ges då kurslärare saknade tid i sin tjänst under hösten 2021.
[6] S.o.

Projektets budget och kostnader

Tabell 3, Projektets budget och kostnader

Kalkyl	
Projektledare ht20 tom ht21	20% av heltid
Systemadministratör ht20 tom ht21, projektkoordinator	15% av heltid
Arbetsgruppen för tillgänglighet ht20 (UB)	15% av heltid
Lärare 8 personer à 20% under 4 månader vt21 (för att utveckla kurser)	Ca 160% heltid
Lärare 6 personer à 10% under 3 månader ht21 (för att följa upp pågående kurser)	Ca 60% av heltid
Separat instans av Canvas	30 000 kr
Summa (projektet tilldelades totalt 1 977 Tkr)	1 857 000 kr

Projektets budget och kostnader

Kommunikation och marknadsföring av DURK-projektets öppna kurser/resurser

Under våren 2021 genomfördes en intressentanalys för att samla in och dokumentera vilka olika grupper inom och utanför universitetet som skulle kunna vara intresserade av dels projektet dels universitetets arbete med öppen utbildning. I detta läge fanns inte möjlighet att lägga tid på marknadsföring och beslut togs att intressentanalysen skulle dokumenteras för att kunna användas i ett fortsatt arbete efter projektslut. Projektet har därmed tagit fram färdigt underlag med information om grupper som bör kontaktas och informeras i syfte att sprida information om de öppna kurser och resurser som universitetet erbjuder, se bilaga 6.

Under tidig höst 2021 publicerades information om de öppna kurser och lärresurser som snart skulle öppna för allmänheten. För att fånga upp intresset för de olika kurserna kunde presumtiva deltagare anmäla sitt intresse via ett särskilt formulär. När kurserna så småningom öppnade gjordes riktade utskick till alla som anmält intresse via webbsidan.

Webbsidan om DURK-kurserna (https://pil.gu.se/projekt/durk/oppna-kurser) blev PIL-enhetens mest välbesökta sida i oktober månad med 1200 sidvisningar (26/10 2021).

Statistiken visade också att nära 500 av sidvisningarna var utanför Västra Götaland, även allmänhet utanför regionen hade uppenbarligen hittat sidan.
Projektets separata webbsida med information om själva DURK-projektet (https://pil.gu.se/projekt/durk) hade ca 450 visningar, vilket också kan anses vara bra.

Arbetsgruppen tog kontakt med flera olika kanaler inom och utanför universitetet för att marknadsföra de kurser och resurser som var på väg att publiceras. Universitetets kommunikationsenhet var en viktig kanal och projektet fick god stöttning och hjälp därifrån. Följande lista ger en någorlunda heltäckande bild av informationsspridningen

Tabell 4, Marknadsföring av projektets öppna kurser och lärresurser

Informations-kanal	**Hänvisning**	**Datum**
Gu.se/studera och motsvarande engelsk-språkig variant	https://www.gu.se/nyheter/universitetet-lanserar-oppna-natbaserade-kurser	211001
Studera.se	https://pil.gu.se/projekt/durk/oppna-kurser	211101
GU:s LinkedIn-sida		211001
GU:s Facebook-sida		211001
Nyhet på Medarbetar-portalen om projektet och kurserna	https://pil.gu.se/aktuellt/nyheter/nyheter_detalj_pil//oppna-natbaserade-kurser-lanseras-i-pilotprojekt.cid1730481	210927
Nyhet på PIL-webben om projekt och kurser	https://pil.gu.se/aktuellt/nyheter/nyheter_detalj_pil//oppna-natbaserade-kurser-lanseras-i-pilotprojekt.cid1730481	210927
Alumnverksamheten	https://link.gu.se/Email/View/4274378?md5Key=50a6576c89a929772ecf9b45b30de180	211001
Ingrid Segerstedts gymnasium	Utskick till alla elever via gymnasiets lärplattform	211101
Spionen	Artikel i Spionen samt inlägg på Spionens Facebooksida. https://www.spionen.se/125-nyheter/2257-goteborgs-universitet-lanserar-natbaserade-kurser	211004
HKG 2021	Projektet presenterades och diskuterades på universitetets högskolepedagogiska konferens HKG2021. Alastair Creelman (Linnéuniversitetet) samt Linda Barman (KTH) deltog med presentationer. Presentationer: https://pil.gu.se/hkg2021	211127

Kurslärare och institutioner	Kurslärare spred information om respektive kurs via egna och även institutionens kanaler	Löpande

Marknadsföring av projektets öppna kurser och lärresurser

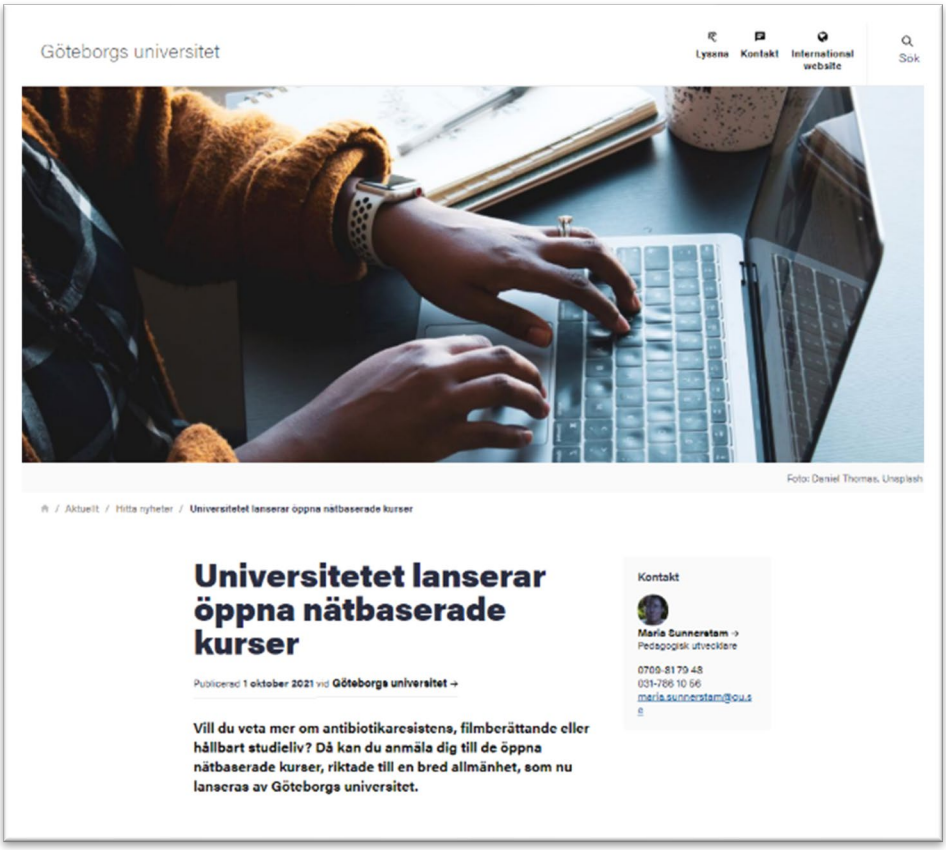

Figur 2. Information på www.gu.se

ERFARENHETER OCH LÄRDOMAR

Under projektets gång har olika frågeställningar aktualiserats utifrån de aktiviteter som genomförts. I detta kapitel redovisas ett urval av reflektioner, erfarenheter, diskussioner och frågor som det finns anledning att återkomma till i ett fortsatt arbete runt öppen utbildning vid Göteborgs universitet.

Olika definitioner av öppenhet och av ”vad en kurs är”

Öppenhet kan tolkas på flera olika sätt och något som är öppet är inte alltid helt öppet när det granskas utifrån olika aspekter. Det kan därför vara viktigt att definiera vad öppenhet betyder när det kommer till öppen utbildning. Nedan följer några olika exempel på former av öppenhet:

- Öppet för antagning, oavsett vem du är och oavsett tidigare meriter.
- Öppet, ej bakom inloggning och med helt öppet material.
- Öppet utan krav på registrering av respektive deltagare.
- Öppet innehåll, det vill säga att material kan återanvändas av andra och är licensierat så att detta framgår.
- Öppet studentgenererat material.

Öppen utbildning kan erbjudas i olika former. I en policy för öppen utbildning bör det framgå vilka rekommendationer universitetet har - eller inte har - ifråga om öppna kurser. Några exempel:

Genomförande av kurs. En kurs kan distribueras på en mängd olika sätt, till exempel:

- Genom löpande antagning och ej tidsbundet kursgenomförande.
- Genom löpande antagning och ett tidsbundet kursgenomförande.

En öppen kurs kan variera i utformning, till exempel:

- 10 deltagare som ska gå kursen och få lärarhandledning genom hela kursen med ett start- och slut-datum.
- 1500 deltagare som ska gå kursen med peer-to-peer-inslag, video och quiz.

Lärares reflektioner

I syfte att fånga upp viktiga aspekter av lärares arbete genomfördes intervjuer där olika frågeställningar diskuterades. Exempelvis förutsättningar för framtagandet av kursen, support och stöd från institutionen och upplevda fördelar med OER. Nedan följer ett antal rubriker som diskuterar viktiga reflektioner från lärargruppen.

Tidigare erfarenhet och förutsättningar för kursen

Mycket vetskap kring framtagande av kurser fanns redan inom lärargruppen vilket gynnade projektet. Att designa en öppen lärresurs kan dock skilja sig från att ta fram en traditionell kurs. Ett exempel på detta från projektet var frågan om kurser skulle innehålla lärarledd interaktion. Först var detta något som definitivt ansågs vara nödvändigt för kursen men i slutändan kunde inte detta tillämpas i de flesta av de öppna resurserna eftersom det inte passade det planerade upplägget.

"*Det är lätt att fastna i gamla hjulspår, mindsetet om vad en kurs är kan behöva brytas*." /lärare

Resurs och budget

Resurser och budget var en stor diskussionspunkt inom projektgruppen och bland lärarna. Tillgång till pengar och resurser för projektet ansågs ytterst viktigt för ett lyckat resultat. En annan fråga som diskuterades mycket bland lärare var risken för att falla ner i ”gropar” av oavlönat arbete.

Struktur och tydlighet

En känsla av oklarhet om projektets mål samt vilket resultat som förväntades fanns inom lärargruppen under de tidigare stadierna av projektet. Det var svårt att göra en avgränsning av vad exakt som förväntades uppnås inom ramarna för projektet. Ett tydligare mål samt riktlinjer för vad projektet skulle uppnå hade varit till stor hjälp inledningsvis. Det var exempelvis svårt för en av lärarna att planera och dela upp sin tid mellan en då förväntad undersökning av OER och framtagandet av kursen.

Tidsaspekt

Tidsaspekten ansågs inte som en stor utmaning då den långa utvecklingsperioden gav rum för flexibilitet. Dock har andra faktorer som covid-19, sjukdomar och ändringar av arbetspremisser influerat arbetet vilket gjorde att tidplanerna för samtliga kurser fick justeras och att lansering samt publicering av kurserna försenades ganska mycket. Ett annat problem som diskuterades var att arbete med en mindre procentuell del (som i detta projekt då respektive lärare hade 10% - 20% avsatt under en längre period) lätt kan försvinna i helheten och att konkret utvecklingsarbete kommer i andra hand.

Support och stöd från GU/institution/fakultet

Lärarna stötte på svårigheter då deras kurser exempelvis av kollegor ansågs vara konkurrerande gentemot det ordinarie utbildningsutbudet istället för att ses som ett komplement. Medvetenhet om vad projektets mål var samt vetskap om vad OER innebär, tycktes allmänt vara låg. Att skapa acceptans och förståelse samt förankring från högre instanser inom hela organisationen ansågs av lärare vara en kritisk fråga för att framtida projekt inom samma område ska lyckas.

Utmaningar

Det var en utmaning att försöka designa kurser för alla. Därav kom en viktig diskussionspunkt om att målgruppen bör vara tydligt definierad eftersom det är svårt att skapa material och kommunicera mål och mening till alla.

En annan stor utmaning och diskussion var tillgänglighetsfrågan. Exempelvis valdes engelska som språk för en av kurserna då autogenerering av videotextning fungerar bättre med engelska än med svenska. Även svårigheter i att hitta öppna resurser i form av figurer och illustrationer upplevdes av en av lärarna.

Övrigt

Arbete inom OER ansågs som väldigt positivt ifrån alla lärarna. Det är ett bra sätt för att bredda och inspirera, undvika kunskapsborgar och hjälper oss mot ett mål om att kunskap ska vara tillgänglig för alla. OER kan även ses som ett verktyg för att göra reklam för universitetets utbildning, forskning och GU i allmänhet.

Organisatoriska utmaningar

Utifrån de erfarenheter som lärare som beskrivit ovan finns det behov av att arbeta vidare med följande frågor vid fortsatt utveckling av öppna lärresurser:

- skapa medvetenhet om, och acceptans för OER-arbete.
- få bättre stöd för intressedrivet arbete inom OER för lärare.
- tid, pengar och möjlighet för att bedriva liknande projekt.
- ta fram mallar eller strukturer för hur OER-arbete ska bedrivas.
- specificera målgrupp och tydligare definiera vad universitetet vill uppnå med framtida liknade projekt.
- förankra arbete med OER (eller annat inom delningskultur och öppenhet) på en högre nivå inom GU.
- skapa mall för gemensam visuell identitet i kurserna.

Stödresurser

Under projektet har lärare erbjudits stöd för kursutvecklingen. Stödet har delvis baserats på befintliga stödresurser men även på stödresurser som utvecklats löpande under projektet.

De befintliga resurser som har erbjudits har varit del av PIL-enhetens och universitetsbibliotekets ordinarie stöd till lärare. Däribland kan nämnas PIL-studion där lärare avgiftsfritt får hjälp med att göra inspelningar, antingen på plats i PIL-studion, eller som fältinspelningar där medarbetare från PIL-studion kan hjälpa till med inspelningar på andra ställen. PIL-studions medarbetare har presenterat PIL-studions erbjudande för lärargruppen vid ett projektmöte.

För arbetet med att göra kurserna öppna och delningsbara har det varit angeläget med kunskap om upphovsrätt och de licensieringar som möjliggör delning av eget material och återanvändning av andras material. PIL-enheten har kompetens inom detta område och en workshop hölls för lärargruppen under ledning av medarbetare vid PIL-enheten. Material som stöd för arbetet med öppna lärresurser har även distribuerats i form av en film och en Padlet med länkar som tagits fram av medarbetare vid PIL-enheten.

Annat relaterat stöd som projektdeltagarna kunnat få från PIL-enheten är också utifrån PIL:s ordinarie verksamhet som riktar sig till lärare. De resurser som varit aktuella i sammanhanget är workshoppar om att skapa video för undervisning och lärande och om att skapa öppna lärresurser (OER). PIL-enhetens råd kring tillgänglig undervisning är också relevant samt även texter om olika examinationsformer, däribland tips för att skapa flervalsfrågor.

Representanter från universitetsbiblioteket (UB) har också funnits närvarande under projektet som stöd till lärare vid framtagandet av kurser. Stöd har getts både via mail och genom deltagande på de lärarmöten som hållits regelbundet. Universitetsbiblioteket kan ge stöd i att hitta kursmaterial som är möjligt att använda i denna typ av öppna kurser, såsom öppna lärresurser och/eller open access-artiklar. Hjälp med att hitta ersättande öppen litteratur till en befintlig kurslitteraturlista kan vara ett uppdrag som UB kan stötta i.

Från utbildningsenheten har samordnare för breddad rekrytering och kompetensutveckling av universitetets studievägledare, funnits med för att lyfta frågor runt tillgänglighet, breddad rekrytering och inkludering. I projektets arbetsgrupp ingick även en person med kompetens som objektspecialist för lärplattformen Canvas och som därmed kunnat ge tips och råd kring användning av Canvas.

Stödet har vuxit fram kontinuerligt under projektets gång. Lärarmötena har fungerat som en plattform för att diskutera behov av stöd och har också setts som tillfällen för

kollegialt lärande. Ett exempel är att projektgruppen satte samman ett förslag på checklista för öppna kurser utifrån projektets förutsättningar.[7]

Kvalitet i öppen utbildning

Det har inom ramen för projektets aktiviteter inte funnits utrymme att arbeta fram kvalitetsramar för de kurser som utvecklats inom projektet. De lärare som arbetat med att ta fram kurser är anställda vid universitetet och har i möjligaste mån arbetat utifrån samma kvalitetsramar som när det gäller det ordinarie kursutbudet. En viktig skillnad är dock att DURK-projektets kurser inte har kursplaner.

Det finns färdiga ramverk för att säkerställa kvalitet i distansutbildning, ett sådant ramverk är Quality Matters (QM). I projektet togs en enkel checklista fram för lärare att gå igenom innan kursen skulle publiceras, se bilaga 4. I ett fortsatt arbete med öppen utbildning vid Göteborgs universitet bör kvalitetsfrågor få mycket större tyngd så att en universitetsgemensam policy kan tas fram för lärare som arbetar med att ta fram öppna kurser.

I detta sammanhang kan det även vara av intresse att följa ett pågående arbete på europeisk nivå där syftet är att ta fram ett ramverk för digitalt utbildningsmaterial. Arbetet bedrivs inom Europeiska kommissionen och är en del av ett övergripande arbete med strategier för utbildningens pågående digitalisering. Under 2021 publicerades [the] Digital education action plan (2021–2027)[8] och under 2023 förväntas ramverket, the European Digital Education Content Framework, vara på plats.[9]

Juridiska frågeställningar

Arbetsgruppen har under projektets gång identifierat juridiska frågeställningar att ta hänsyn till i arbetet med öppen utbildning. Några av dem diskuteras vidare i detta kapitel.

Personuppgifter

Dataskyddsförordningen från 2018 (GDPR General Data Protection Regulation) reglerar hur myndigheter och organisationer får hantera personuppgifter. När deltagare anmäler sig till öppen utbildning är det nödvändigt att lagra viss information för att personen ifråga ska kunna delta i en kurs. I projektets kurser och resurser har ett minimum av information krävts av anmälda deltagare. Deltagare har endast behövt registrera för- och efternamn (som inte måste vara ”riktiga”) samt en e-post-adress. Detta är person-

[7] I bilaga 3 listas flera öppna stödresurser som finns tillgängliga via webben.
[8] https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_en
[9] https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital/education-action-plan/action-3

uppgifter som inte är känsliga men som ändå kräver korrekt hantering och som inte får lagras längre än absolut nödvändigt.[10]

För att undvika att andra deltagare i kurser ska kunna se varandras namn är menyn för deltagare dold i systemet där kurserna publicerats. Detta gjordes i preventivt syfte då det var svårt att på kort tid få tydliga besked om hur det, ur juridisk synpunkt, är lämpligt att hantera personuppgifter i form av namn, i en öppen utbildning. Ur pedagogisk synvinkel är det tveksamt om det någonsin är lämpligt att dölja namnen på personer som skulle kunna vara till stöd och hjälp för lärandet inom en kurs.

Eventuella diskussioner och inlägg från deltagare måste alltid bevakas av den som ansvarar för en kurs, öppen eller bakom inloggning, för att undvika spridning av olämpligt beteende, olämpliga inlägg eller olämpliga diskussioner. Detta innebär att kursens lärare behöver ha uppsikt över de ytor i lärplattformen där deltagare kan uttrycka sig fritt. I en kurs med registrerade studenter går det alltid att fastställa identiteten på en student men i en öppen kurs är det inte möjligt att ta reda på deltagarnas riktiga identiteter. Därför är det inte alltid möjligt att låta deltagare i öppna kurser interagera fritt, såvida inte ansvarig lärare följer all interaktion och väldigt snabbt kan ingripa i händelse av olämpligt beteende. Många lärare i DURK-projektet valde av denna orsak att inte tillåta fri interaktion mellan deltagare i sina kurser.

Vid Göteborgs universitet finns ett register, Draftit, där all personuppgiftsbehandling som förekommer vid universitetet ska redovisas.[11] Följande information är registrerad för DURK-projektets personuppgiftsbehandling:

Deltagare kan anmäla sig till öppna kurser vid Göteborgs universitet. För att skapa ett konto i systemet behöver vi inhämta för- och efternamn samt en valfri e-postadress. Ingen kontroll görs av vilka namn som anges. E-postadressen är nödvändig a) för att kunna skapa unika registreringar i systemet b) för att kunna ha kontakt med deltagaren i kursen. Vi projektets avslut rensas alla personuppgifter.

Uppgifterna sparas till det att projektets kurser i plattformen stängs den 15 juni 2022.

All data hanteras inom en separat Canvas-instans på egen server vid Matematiska vetenskaper, Göteborgs universitet. Se avtal GU 2021 508. [12]

[10] Se även, https://medarbetarportalen.gu.se/diarieforing-arkivering-och-personuppgiftsbehandling/rutiner-for-behandling-av-personuppgifter/samverkan/

[11] https://medarbetarportalen.gu.se/diarieforing-arkivering-och-personuppgiftsbehandling/rutiner-for-behandling-av-personuppgifter/

Deltagares juridiska status vid universitetet

Studenter som är registrerade på kurs eller utbildning vid Göteborgs universitet har formell status som ”student” vilket innebär många rättigheter, skyldigheter samt tillgång till alla universitetets resurser som riktar sig till studenter och som är utformade för att ge studenter stöd i sina studier. Deltagare i öppen utbildning är inte formellt registrerade som studenter vid universitetet och har därför inte tillgång till något av allt detta. Deltagare i öppen utbildning är istället att jämställa med ”allmänhet”. Som ”allmänhet” kan personer med svenskt personnummer skaffa lånekort till UB, det kan dock inte personer som saknar svenskt personnummer. Som allmänhet kan deltagare också använda öppna fysiska ytor inom universitetet och även ta kontakt med studievägledning och antagning. De kan dock inte ta del av vare sig institutionernas eller det universitetsgemensamma stödet för studenter och får vare sig studentkort eller tillgång till studentportalens resurser.

Lärares upphovsrätt

Många lärare vid universitetet är osäkra på hur upphovsrätten fungerar och i vilken mån universitetet har nyttjanderätt till lärares undervisningsmaterial. Detta upplevs som en osäkerhetsfaktor vilket gör många lärare tveksamma till att dela sitt material som en öppen resurs. Ett exempel kan vara att om inte läraren själv kan styra hur ett undervisningsmaterial används kan ett innehåll som sprids okontrollerat, på sikt bli inaktuellt. På PIL-enhetens webbsidor finns mer information om lärares upphovsrätt. [13]

Arkivregler

Projektet har inte haft möjlighet att göra en grundligare analys av vilka arkivregler som gäller för öppen utbildning. För ordinarie utbildningar är det institutionens ansvar att löpande arkivera olika typer av undervisningsmaterial. När det gäller öppen utbildning kan det i stället vara de arkivregler som gäller för webbaserat material, som ska tillämpas. En avgörande fråga gäller om det finns examinerande uppgifter i kursen och där deltagarens resultat ska kunna tillgodoräknas i andra sammanhang. För examinerande uppgifter gäller särskilda arkivregler.

Eftersom DURK-projektets kurser publicerats i en separat Canvas-instans går det relativt lätt för den som önskar, att flytta kursernas innehåll till universitets lärplattform (Canvas) vid projektslut.

---

[12] Registrerat den 210923

[13] https://pil.gu.se/resurser/upphovsratt/for-larare

Modeller för öppen utbildning

En öppen kurs/mooc som produceras i syfte att marknadsföra lärosätet, visa spetsforskning och även locka nya nationella och internationella studenter till lärosätet, kostar mycket att producera, 500 Tkr till 1 000 Tkr är en vanlig siffra som nämns. Men denna typ av mooc kan också ge intäkter för universitetet. De kommersiella modeller som förekommer på de större plattformarna är:

- Att sälja certifikat/diplom för genomförd kurs. Kräver högt deltagande och hög genomströmning. Dock är det generellt ganska låg genomströmning på mooc:ar.
- Så kallad freemiummodell – försäljning av tilläggstjänster (lärartid, ökad tidstillgång till material, ökad tid att genomföra kursen, mer material, poänggivande uppgifter). Exempelvis kan en användare fritt få tillgång till kursens material under ett begränsat antal veckor. Vill deltagaren förlänga detta tas en avgift ut.

Dessa modeller för intäkter har inte varit aktuella för projektet, då fokus har legat på demokratiska aspekter; att göra universitetskurser tillgängliga för en bredare allmänhet, breddad rekrytering; att skapa öppen undervisning som kan leda till att även studieovana kommer i kontakt med universitetskurser för att kanske så småningom bli studenter vid universitetet. Frågan hur öppen utbildning kan finansieras är dock viktig och kan komma att aktualiseras i universitetets fortsatta arbete med öppen utbildning.[14]

Finansiering av öppen utbildning

Att utveckla och genomföra kurser, oavsett om de tillhör ordinarie utbildning eller ska ges som öppna kurser, kräver resurser. Att erbjuda stora moocar med hög kvalitet kan kräva en budget på en till flera miljoner kronor per kurs. Ett annat alternativ är att erbjuda kurser i mindre skala och som inte är lika påkostade. För projektet togs ett antal förslag fram där prislappen för att ta fram kurser, kan minimeras, framför allt genom att de kan ingå som en del av ordinarie utbildning.

Vissa typer av öppna kurser kan ges med en minimal insats av lärarledda timmar. Andra kurser kräver att en lärare kontinuerligt stöttar deltagare och besvarar frågor. Det kan finnas olika möjligheter att skapa utrymme i tjänst för lärare som arbetar med öppen utbildning men eftersom förutsättningarna kan se väldigt olika ut är detta något som måste hanteras inom respektive institution.

[14] I bilaga 2 listas en rad exempel på öppna utbildningar vid andra nationell och internationella lärosäten.

Två kurser i en-modell

Principen för denna modell är:

1. Att en ordinarie kurs även är öppen för icke registrerade studenter under den tid som kursen pågår.
2. Att kursen är en separat, kontinuerligt pågående öppen kurs.

Kursen kan därmed ha två eller tre olika typer av deltagare:

- Registrerade studenter där genomförd kurs ger högskolepoäng.
- Ej registrerade deltagare som ändå deltar och interagerar i kursen på samma villkor som registrerade studenter men som inte får högskolepoäng.
- Ej registrerade deltagare som tar del av det öppna innehållet men som inte kan interagera med andra deltagare.

Kursutvecklingskostnaden för att öppna upp kursen för ej registrerad allmänhet behöver i sig inte vara särskilt stor. Allt material ligger öppet för alla och deltagandet sker i de verktyg som är tillgängliga för alla såsom till exempel lärplattformens diskussionsforum. Såväl registrerade studenter som oregistrerade deltagare kan samverka och gemensamt bidra till lärandet. Exempel på hur detta görs finns vid Karlstads universitet.[15]

Två kurser i en-modell, variant

En variant av två kurser i en-modellen är att kursen i första hand ges som en öppen kurs för ej registrerade deltagare men att lärare kan välja att låta även ordinarie studenter nyttja det öppna kurs-materialet som del i sin ordinarie utbildning och att dessa studenter sedan examineras på innehållet inom ramen för den poänggivande kursen. I denna modell kan alltså de öppna lärresurser som utvecklas användas även inom fler kurser eller program vid universitetet. Som exempel kan nämnas hur Chalmers använder öppna lärresurser i sina grundkurser i logistik. Kursen utvecklas som en öppen kurs av lärosätet. Den används sedan av en eller fler ordinarie kurser som del av utbildningen.[16]

Öppen kurs, med möjlighet att ta poäng i efterhand

Kursen erbjuds som en öppen kurs (med obegränsat antal platser). Kursen utvecklas med tanke på att kunna uppfylla de formella krav som finns inom ordinarie kurs. Kursdeltagaren genomför den öppna kursen och har möjlighet att i samband med, eller i

[15] Making Sense of Service Logic, https://hhk3.kau.se/mssl/.

[16] https://coursesity.com/course-detail/system-design-for-supply-chain-management-and-logistics

efterhand (kan vara flera terminer senare) ansöka, registrera sig och ta poäng för kursen.

Exempel: Moocen *Elements of AI*, 2 hp som ges via Linköpings universitet. 500 studieplatser x 2 (svenska respektive engelska som undervisningsspråk) erbjuds varje termin. För att få högskolepoäng kan kursdeltagaren i efterhand verifiera sina prestationer genom olika tester.[17] Ett annat exempel är kursen *Sommarmatte* som ges av Chalmers/GU vid institutionen för matematiska vetenskaper.[18]

Kursutveckling inom befintligt projektanslag för att nå ut med forskningsresultat

Vid utlysningar av forskningsprojekt är det vanligt med krav på att i ansökan beskriva hur forskningsprojektets resultat ska spridas. Att nå ut med forskningsresultat kan vara svårt eftersom kanaler och distributionsmodeller för detta syfte ofta saknas. Framför allt gäller detta om resultatet förväntas kunna spridas till en bredare allmänhet. Därmed är det också en utmaning för universitetets forskare att aktivt jobba med de delar som ingår i det så kallade samverkansuppdraget. Att skapa en öppen lärresurs för att sprida forskningsresultat är därför en möjlighet som i hög grad skulle gagna samverkansuppdraget och även tillgodose projektfinansiärers krav på att sprida forskningsprojektets resultat.

Exempel: kursen *Lifestyle Habits – an introduction to physical activity and Health,* vid Göteborgs universitet, har inslag i form av moduler vars innehåll bygger på att synliggöra direkta forskningsprojekt.[19] Detsamma gäller resursen *Verktygslåda för hållbart studieliv*.[20]

Utveckla campuskurs till renodlad distanskurs

En modell som kan användas i samband med kursutveckling är att befintlig campus- eller distanskurs utvecklas till en ren distanskurs. Utgångspunkt bör du vara att kursen ska kunna erbjudas även som en öppen lärresurs. Populära kurser skulle exempelvis kunna ges som en öppen kurs, där studenterna genomför kursen när det passar dem och tar poäng i efterhand. Inom ramen för vissa program kan en sådan modell göra studierna mer flexibla för studenter som behöver gå kursen när ordinarie kursdatum inte passar.

---

[17] https://www.elementsofai.se/

[18] https://www.chalmers.se/sv/institutioner/math/utbildning/grundutbildning-chalmers/forberedande/Sidor/sommarmatte.aspx

[19] https://pil.gu.se/projekt/durk/oppna-kurser?selectedSegment=lifestyle-habits---an-introduction-to-physical-activity-and-health

[20] https://medarbetarportalen.gu.se/samfak/verktyg-hallbarhet-tillganglighet/hallbart-studieliv/

Bryggmoocar för att förbereda studenter eller locka nya grupper

En bryggmooc är en förberedande kurs inför vissa studier, kurs eller program, men som är öppen för alla. En bryggmooc kan också fungera som en generell förberedelse för studier vid universitetet. En sådan kurs låter studenterna prova på en viss utbildning/ämne, men kan också tänkas ge bättre förberedda studenter. Sådana kurser finns det redan nu ett visst antal av och att samla dem och rikta dem till en bredare allmänhet, bör kunna gå relativt enkelt.

Exempel: Lunds unversitet, moocen *European Business Law: Understanding the Fundamentals* som ses som en förberedelse inför masterprogrammet *European Business Law* för ickeeuropeiska studenter.[21] Ett annat exempel är Göteborgs universitet: kursen *Grammatik för vettskrämda* (institutionen för svenska språket).

cMOOC – kollaborativt kursgenomförande

I en cMOOC är det deltagarna själva som skapar kursinnehåll på ett väldigt fritt sätt, där finns ingen top-downprincip likt vanliga moocar. Deltagare samarbetar med varandra och med lärare på kursen och kursinnehållet skapas i gemensamma grupper som sedan delar detta med andra. Hur deltagargruppen angriper ämnet kan vara relativt fritt och resultatet kan till exempel vara video och text. Lärandet sker i samarbetet när innehållet skapas. Modellen bör ha en relativt låg utvecklings- och driftkostnad jämfört med en vanlig mooc, men är inte helt utan finansieringsbehov. Samverkanseffekter kan hittas då en kurs kan riktas till medarbetare för till exempel kollaborativ kompetensutveckling och även öppnas upp för andra deltagare. En sådan kurs kan också vara del av ordinarie kurs vid universitet där ordinarie studenter deltar i och bygger upp kursen tillsammans med icke-registrerade deltagare.

Lärplattform för öppna kurser

Vid projektets start stod det klart att det var angeläget att hitta en plattform där kurserna kunde genomföras. Eftersom det rörde sig om ett projekt med begränsad storlek var ambitionen att identifiera en lösning som vare sig var kostsam eller skulle ta allt för lång tid för att kontraktera. Tidsaspekten grundade sig i att lärarna behövde besked om vilken plattform som skulle användas, så att de kunde börja förbereda kursmaterialet. Att ingå avtalsförhandlingar med leverantörer av de större mooc-plattformarna bedömdes vara kostsamt och relativt omfattande i tid så blicken riktades istället på ”närmare” lösningar.

Ett alternativ som diskuterades var att använda den befintliga plattform som används för ordinarie utbildning vid universitetet, alltså Canvas. Plattformen i sig, rent funktionellt, vore lämplig för projektet då lärarna inte skulle behöva lära sig en ny lärplatt-

[21] https://www.coursera.org/learn/european-law-fundamentals

form för att skapa kurserna. Förslaget var på förhand känt att inte kunna fungera fullt ut då det förutsätts att alla användare av GU:s ordinarie instans av Canvas har ett GU-konto och på så vis är en av universitetet känd användare. Ett sådant konto kräver även personnummer och korrekt namn.

Projektets ambition har varit att erbjuda låga trösklar för de som vill delta i öppen utbildning – det ska vara enkelt att registrera sig med namn och valfri e-postadress. I tillägg till detta har universitetet inget behov av att hantera persondata som personnummer för kursdeltagarna, varför vi ska låta bli att samla in den. Universitetets befintliga Canvas-instans avfärdades därför som alternativ för tillfället. I framtiden kan det vara lämpligt att undersöka om det är möjligt att göra anpassningar så att ”externa” användare skulle kunna använda GU:s IT-miljö utan att uppge särskilda personuppgifter.

Projektet valde att använda en fristående instans av Canvas som drivs av institutionen för matematiska vetenskaper.[22] Detta är en instans av Canvas som har installerats lokalt och som sedan tidigare använts för öppna kurser, eller kurser som inte behöver formella användarkonton, vid Göteborgs universitet och Chalmers. Instansen används till exempel för kursen Sommarmatte där såväl registrerade studenter som allmänhet kan läsa kursen.[23] Den stora fördelen med denna lösning, förutom att den fanns inom räckhåll, var att användare kunde registrera ett konto med endast namn och e-postadress. Detta innebar att lösningen bidrog till en låg tröskel för att kunna delta samt att universitetet kunde undvika registrering av fler personuppgifter än nödvändigt. Projektets påverkan på driften av Canvasinstansen sågs som marginell i form av extra arbetstimmar och lagringsutrymme på servern, vilket också gjorde alternativet mycket ekonomiskt fördelaktigt.

Närheten har också varit en viktig faktor för att kunna få snabb support när något fel uppstått, eller när vi haft behov av att konfigurera tjänsten på ett sätt som motsvarar projektets behov.

Plattformen har under projektet visat sig fungera väl. Användandet har genererat väldigt lite support, varken från lärare eller kursdeltagare. Gällande lärare har det självklart varit en stor fördel att sedan tidigare känna till plattformen och hur den fungerar.

[22] En del bakgrundsmaterial till utredningen som gjordes inför beslut om plattformsval finns samlat i Miro, https://miro.com/app/board/o9J_kgogRcI=/

[23] https://www.chalmers.se/sv/institutioner/math/utbildning/grundutbildning-chalmers/forberedande/Sidor/sommarmatte.aspx

Att tänka på inför val av plattform

Även om den Canvas-instans som använts under projektet fungerat väl bör ett framtida arbete med att hitta en funktionell plattformslösning innebära en grundlig genomgång av aktuella krav och framtida möjligheter gällande distribution och genomförande av öppen utbildning.

Det gäller framförallt att se vad plattformar som är dedikerade till öppen nätbaserad utbildning i större format, bidrar med för mervärde jämfört med plattformar som kan sägas stödja mer lärarledd närvaro. Kortfattat kan sägas att lärplattformar kan vara mer eller mindre hjälpande/stödjande för deltagaren och läraren i form av funktioner som stödjer studierna.

Bland dessa funktioner kan nämnas möjligheten att bli påmind om att fortsätta studierna, hur tydligt det är att komma vidare om man behöver hjälp, hur tydligt deltagarens progression synliggörs, möjligheten att ”nudga” deltagaren att fortsätta studierna. Även frågan om certifikat, där deltagaren efter avslutad kurs kan få ett intyg eller certifikat på sina kunskaper, bör undersökas vid val av plattform. I en kurs med begränsade lärarresurser kan det i en plattform krävas mer för likvärdig “uppmärksamhet” än i en dedikerad mooc-plattform. En mer anpassad plattform för öppen utbildning bör utvärderas utifrån i vilken utsträckning den förenklar administration och stöttar kursdeltagarnas studier.

Samtidigt som den digitala utvecklingen öppnar nya möjligheter ställer den också lärosätena inför nya utmaningar. Flera utmaningar är gemensamma för lärosäten i många länder, exempelvis hantering av personuppgifter och det faktum att kommersiella utbildningsplattformar säljer data om mooc-deltagare vilket bland annat kan användas för forskningsändamål, till exempel så kallad learning analytics (UKÄ 2016:1).

Det finns även exempel på plattformar med open source, det vill säga att plattformen byggs med öppen källkod som vem som helst kan kopiera och modifiera för respektive lärosätes specifika behov. Att använda open source ligger i linje med det som eftersträvas i satsningar på öppen utbildning. Det vill säga att nyttja befintlig kunskap, återanvända befintliga resurser och därmed främja delningskulturer där allt som utvecklas är fritt även för andra att använda. Nackdelen med en open source-lösning är att det krävs teknisk kompetens och mycket arbete för att utveckla och underhålla den tekniska plattformen. Inom projektet upprättades en lista över plattformar som idag används för öppen utbildning.

Tabell 5, Plattformar för öppen utbildning

Namn	Övrigt
Canvas som öppen platt-form.	Canvas som öppen källkod kan laddas ner lokalt.
Coursera (USA)	150 partners. Används t ex inom Lunds universitet.
edX (USA)	110 partners. Används t ex av Chalmers, KTH, Karolinska institutet. Ej vinstdrivande.
FutureLearn (UK)	9 partners. Används t ex av SLU och Luleå tekniska högs-kola.
FUN (Frankrike)	93 partners
Moodle	
Open Edx	
XuetangX (Kina)	
Udacity (USA)	
Universarium (Ryssland)	
Gacco (Japan)	
EMMA (EU)	Finns idag på 9 olika språk.
EduOpen (Italien)	17 partners
Miríada (Spain/Latin America)	100+ partners
Edraak (Arabisk)	

Plattformar för öppen utbildning.

Nationell samordning runt teknisk plattform

Flera av landets lärosäten som arbetar med öppen utbildning ser samma behov av gemensam infrastruktur som vi ser vid Göteborgs universitet. Att dela en gemensam plattform för öppen utbildning nationellt, skulle ge många fördelar. Dels skulle kurserna kunna marknadsföras nationellt så att all öppen utbildning (framför allt den som ges på svenska) skulle bli tillgänglig för de grupper vi särskilt vill nå i arbetet med breddad

rekrytering. Dels skulle samarbeten mellan lärosätena förenklas och lärosätena skulle även kunna profilera sig inom olika utbildningsområden.

Ett konkret exempel på gemensamt behov är den den nationella online-kursen *Research Ethics for Postdocs and Researchers in Medicine.*[24] Kursen är ett nationellt samarbete mellan de lärosäten som erbjuder läkarutbildning. Deltagarna kommer från olika lärosäten och är ibland inte direkt knutna till ett specifikt lärosäte. Därför kan inte lärosätena samarbeta i någon av de egna lärplattformarna eftersom alla har samma krav på registrering vid just det egna lärosätet för att deltagare ska kunna logga in och få åtkomst. Att förlägga denna typ av kurser på en gemensam nationell plattform skulle gynna många olika typer av samarbeten mellan lärosätena.

SUNET (Swedish University Computer Network) har fått i uppdrag att undersöka möjligheterna att samordna ett nationellt initiativ till gemensam öppen utbildningsplattform. DURK-projektet har i samband med detta varit i kontakt med Sunet för att föra fram de behov som DURK-projektet identifierat, se bilaga 5. Projektet har också varit i kontakt med flera andra lärosäten för att diskutera detta behov. Nedan listas några av de lärosäten och kontaktpersoner som identifierat samma behov:

- Blekinge tekniska högskola (Christina Hansson).
- Chalmers tekniska högskola (Hugo Landgren).
- Högskolan Dalarna (Niklas Brinkfeldt).
- Högskolan i Skövde (Johani Karonen, Peter Fogel).
- Karlstad universitet (Jörg Pareigis, Marcus Schneider).
- Kungliga tekniska högskolan (Tove Kjellberg, Mikael Lamming, Linda Barman).
- Linköpings universitet (Kristofer Hedman).
- Linnéuniversitetet (Alastair Creelman, Peter Diedrichs och Peter Häggstrand).
- Luleå tekniska universitet (Pernilla Tingvall).
- Lunds universitet (Maria Hedberg, Jessica Hansson, Jennie Paldanius).
- Malmö universitet (Patricia Staaf, Patrick Dorls).
- Mälardalens högskola (Lotta Fröjdfeldt, Birger Eriksson).
- Sofiahemmet (Spiros Lukas).
- Stockholms universitet (Ulf Olsson, Sanna Tielman).
- Sverigens lantbruksuniversitet (Alexandra D'Urso, Helen Alstergren).
- Södertörns högskola (Anna M Nilsson).
- Uppsala universitet (Susan Pathkiller och Mats Cullhed).

[24]https://medarbetarportalen.gu.se/sahlgrenskaakademin/forskningsstod/forskningsetik/

Omvärldsanalys; nationellt och internationellt arbete inom området

I Sverige är öppen utbildning inte alls lika etablerad som i många andra länder. Vad detta beror på är oklart. Trots lärosätenas uppdrag runt samverkan, breddad rekrytering och det livslånga lärandet tycks det allmänt sett saknas incitament och vilja från den högsta ledningsnivån att på allvar driva arbetet med öppen utbildning. Resultatet är att de flesta initiativ som tas drivs av eldsjälar och att strukturer för att fånga upp och etablera arbetssättet inom organisationen som helhet, har svårt att komma på plats.

Alastair Creelman, Linnéuniversitetet, som länge verkat inom detta område, ser några gemensamma nämnare för just svenska lärosäten:

- Mycket begränsad delningskultur.
- Eldsjälsdrivna initiativ (oftast projekt).
- Osäkerhet kring öppna licenser (Creative Commons).
- Brist på ledning och samordning.
- Brist på incitament.
- Attityder och tradition.

Möjligen sker det nu en långsam förändring. UNESCOs rekommendationer om OER från 2019, har godtagits av nästan 200 medlemsländer och kommer att följas upp kontinuerligt. Detta kommer på sikt att påverka utvecklingen även i Sverige[25],[26]. Till exempel har ett nationellt initiativ tagits för att samla aktörer som på olika sätt jobbar med OER i Sverige. Initiativet har resulterat i ett nätverk och en gemensam webbplats, Mötesplats OER. [27] Nyligen fick Kungliga biblioteket (KB) i uppdrag att kartlägga öppna lärresurser och allmänhetens delaktighet i forskningsprocessen. [28]

Vid Stockholms universitet (SU) har *Rektors medel för kvalitetsutveckling av utbildning* 2021 tilldelats sex projekt (av totalt 37) med en inriktning mot *öppen nätbaserad utbildning.* Dessa sex projekt spänner över hela skalan från öppna lärresurser i wordpress till moocar med ambition att nå en internationell synlighet. Utöver detta finns ett mindre antal moocar som produceras och ges vid institutionerna. Exakt antal är svårt att säga då de är aktiva en period och ibland beskrivs som öppna kurser och ibland som moocar.

[25] https://se.wikimedia.org/wiki/Unescos_OER-rekommendation
[26] https://en.unesco.org/themes/building-knowledge-societies/oer/recommendation
[27] https://motesplatsoer.se/
[28] https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/10/uppdrag-till-kungl.-biblioteket-om-att-kartlagga-oppna-larresurser-och-allmanhetens-delaktighet-i-forskningsprocessen/

Den högskolepedagogiska enheten Didacticum vid Linköpings universitet (LiU), fick finansiering för att producera moocar och erbjuder från och med i hösten 2020, fem pilotkurser. Pilotkurserna har erbjudits extra stöd av pedagogiska utvecklare och kontohantering har tagits fram i ett samarbete med IT-enheten. Marknadsföring och hemsida sköts via kommunikationsavdelningen.

För deltagare i öppen utbildning är det viktigt att kunna dokumentera meriter från öppen utbildning. I vissa fall erbjuder lärosäten möjligheten att examinera deltagare mot en extra kostnad så att genomgången kurs kan ge högskolepoäng. Men i de fall innehållet i en öppen kurs inte är på en nivå motsvarande högre studier, eller det ändå inte är möjligt att erbjuda examination och högskolepoäng, är det vanligt att istället utfärda intyg. Det finns också många kurser som erbjuder certifikat, så kallade Open badges (öppet märke), efter genomgången utbildning.[29]

På europeisk nivå pågår arbetet med att ta fram en gemensam standard för att deltagare i öppen utbildning ska kunna få erkännande för sina studier. Europeiska kommissionen avslutar sitt arbete med micro-credentials år 2024.[30]

[29] https://www.open-badges.eu/sv

[30] https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area/a-european-approach-to-micro-credentials_en

TILLGÄNGLIGHET OCH BREDDAD REKRYTERING

Olika aspekter kan uppmärksammas när man talar om breddad rekrytering. I en nyligen publicerad rapport, skriven på uppdrag av universitetskanslerämbetet (Bryntesson & Börjesson, 2021) tas aspekter som socioekonomisk bakgrund, kön, etnicitet, geografiskt ursprung och funktionsnedsättning upp. I samma rapport tas upp att breddad rekrytering har diskuterats och uppmärksammats på olika sätt i Sverige, Norge och Danmark. I sin sammanfattning skriver författarna bland annat: ”Vårt intryck är att frågan om kvinnors, mäns och etniska gruppers ojämna fördelning mellan olika utbildningar fått mer utrymme i Norge än i Danmark och Sverige” och ”en aspekt som skiljer Danmark från Sverige och i viss mån även Norge, är att man i Danmark verkar dra sig mindre från att peka ut skillnader, kategorisera och gruppera” (Bryntesson & Börjesson, 2021, s. 7).

Öppen utbildning och breddad rekrytering till högskolan

Högskolorna ska också aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan.
HL 1kap 5§

Svenska universitet och högskolor har uppdrag kring breddad rekrytering och livslångt lärande. Det finns dock ingen nationell definition för breddad rekrytering. Varje högskola får därför definiera hur detta uppdrag utformas och utvecklas utifrån sina egna förutsättningar. Grundprincipen är att universitetet, i term av sin studentpopulation ska reflektera den mångfald som finns i samhället. Detta leder till att arbetet med breddad rekrytering har kopplats till bredare frågeställningar kring jämlikhet, demokrati och inkludering. Insatserna har fokuserats på att definiera underrepresenterade grupper dels i specifika utbildningar dels i högre utbildning samt övergången till arbetslivet överhuvudtaget. Faktorer som ålder, kön/könsidentitet, funktionsvariation, geografisk tillhörighet samt social och etnisk bakgrund har därför varit aktuella vid kartläggningen av universitetets studentpopulation eller vilka våra studenter är. En viktig fråga i samband med projektet DURK är vilken roll OER (öppna lärresurser) kan spela för att främja breddad rekrytering till högskolan.

Det finns olika förklaringsmodeller till varför vissa grupper är underrepresenterade i högre utbildning. Bland dessa kan nämnas följande: geografisk avlägsenhet som försämrar möjlighet till campus-baserad högskoleutbildning utan att behöva flytta, individuella sociala och kulturella normer, ekonomiska barriärer, funktionsvariation samt hinder som är kopplade till förkunskapskrav, tidigare lärande och antagningssystem. Inom projektet DURK och genom OER undanröjs barriärer som gäller förkunskaps-

krav, urval i antagningsförfarande och geografisk tillhörighet då OER är öppet för alla[31], är utformad för ett stort antal deltagare och är nätbaserad. Även om OER är kostnadsfri utbildning, kräver den dock att deltagare har tillgång till digitala resurser och anpassad lokal / plats för genomförande av OER-studier, vilket kan begränsas av bland annat personens ekonomi. Detta innebär ett behov av en nationell infrastruktur för digital utrustning i studieanpassade lokaler med internetuppkoppling.

Eftersom OER inte har särskilda förkunskapskrav och urval av deltagare, har OER potential att locka och inspirera nya deltagare till att ta del av studier på universitet och högskolor. OER öppnar därför upp nya möjligheter att göra högre studier mer tillgängligt i samhället. Detsamma gäller för att främja breddad rekrytering, dvs. i bemärkelsen deltagande av underrepresenterade grupper (till exempel de som kommer från studieovana hem och äldre deltagare som inte kan delta i heltidsstudier eller inte har möjlighet att flytta till studieorter). Detta medför att studietakten bör anpassas till en bredare målgrupp och stödstrukturen utformas på ett annat sätt då tillgång till universitets resurser skiljer sig mellan ”deltagare” i OER och ”studenter” i ordinarie kurser vid högskola i juridisk mening. Detta innebär att undervisning och stöd också kräver en hög grad av flexibilitet, vilket möjligen kan uppnås genom välgenomtänkt pedagogik, pedagogiska resurser och med hjälp av den nya teknologiska utvecklingen.

En stor utmaning är att skapa tillräckliga lärarresurser som stöd så att deltagarna verkligen ska kunna stärka sin förmåga att utnyttja och ta vara på den öppna resurs som OER erbjuder. En del deltagare från de grupper som nämnts ovan behöver utveckla sin tilltro till den egna förmågan och syn på den formella högre utbildningen. Med andra ord, att öppna upp universitetskurser i form av OER och göra dem tillgängliga garanterar inte att dessa nya grupper av deltagare i högre studier tar vara på möjligheten eller fortsätter att läsa vidare.

En annan relevant fråga i sammanhanget är hur inhämtade kunskaper från OER kan valideras eller erkännas för att exempelvis kunna ge behörighet till ordinarie kurser inom universitetet eller ge merit i arbetslivet. A. Lane och K.J. Van Dorp (2011) drar därför slutsatsen att OER kräver nya utbildningspolicyer och nya arbetssätt på alla nivåer samt välfungerande samverkan mellan olika intressenter i samhället, så att OER inte bara ökar antalet deltagare i högskolan utan även främjar och breddar rekryteringen till högre studier. Avslutningsvis, när det gäller projektet DURK är det väldigt lite underlag ännu för att kunna dra slutsatser kring vad som uppnåtts när det gäller att främja breddad rekrytering.

[31] Öppenhet här definieras enligt Högskoleförordningen 11 kap “Öppen nätbaserad utbildning”

Identifierade utmaningar

Under arbetet med DURK-projektet har fem utmaningar identifierats gällande breddad rekrytering och tillgänglighet. Nedan redogör vi för dessa:

Den första identifierade utmaningen handlar om huruvida vi verkligen har uppnått en breddad rekrytering och i så fall avseende vilka aspekter (se Bryntesson & Börjesson, 2021). Eftersom information om de öppna kurser som gavs hösten 2021 främst har delats via universitetets vanliga kommunikationskanaler, finns risk för att vi bara har nått samma (student)grupper som vi redan når. I framtiden bör mer tid läggas på marknadsföring av öppna kurser och då även försöka gå utanför universitetets ordinarie kanaler genom att till exempel kontakta folkbibliotek, regionbibliotek och föreningar inom de områden som respektive kurs hålls inom.

Vår förhoppning har varit att den breddade rekryteringen ska underlättas genom att kurserna har givits online. Huruvida onlineundervisning reducerar socio-ekonomiska barriärer och underlättar studiedeltagande för grupper utan studievana finns det olika uttalanden om i tidigare studier. Tallent-Runnels et al. (2006) skriver exempelvis att online-studenterna "were adults who had significant roles in the community and were highly motivated and focused on achieving specific learning outcomes" (s. 112). Samtidigt finns andra studier som skriver fram att onlineundervisning kan överkomma socioekononomiska barriärer och locka studenter med en studieovan bakgrund (se till exempel Stone, O'Shea, May, Delahunty, & Partington, 2016).

Frågan om huruvida onlineundervisning underlättar studenternas/kursdeltagarnas tillgänglighet till studier hanteras i flera studier. Å ena sidan tas i många studier upp att utbildning som erbjuds online, innebär en högre flexibilitet för studenternas del jämfört med den utbildning som erbjuda på campus (se till exempel Davis, et al., 2019; O'Shea et al., 2017). Detta då studenterna inte behöver flytta till studieorten och kan delta i utbildningen under den tid på dygnet som fungerar bäst för dem. Det gör att studierna lättare kan kombineras med eventuellt familjeliv och/eller jobb, vilket får ses som en främjande faktor av tillgänglighet. Å andra sidan kan onlineundervisning skapa barriärer för vissa kursdeltagares möjlighet till tillgänglighet. Studenter kan sakna tillräckliga tekniska resurser och datakunskaper för att delta i en kurs som ges online. Canvas kräver exempelvis uppdaterade webbläsare: "För bästa prestanda bör du använda Canvas i de senaste, eller närmast föregående fullversionerna av Chrome, Firefox, Edge eller Safari."[32], vilket i sin tur ställer vissa krav på den enhet som används. Tekniska svårigheter och problem är vidare en anledning till att studenter avbryter sina studier i förtid (Bell & Federman, 2013; Moore & Kearsley, 2012). Med detta i åtanke kan man fundera på vilket ansvar det enskilda lärosätet har för att reducera kursdeltagarnas digitala klyftor. Moore och Kearsley (2012) skriver: "if e-learning is to increase access to col-

[32] https://sv.guides.instructure.com/m/73831/l/1106988-vilka-krav-staller-canvas-pa-webblasare-och-datorer

lege among low-income students and specific racial and ethnic groups, institutions will have to address digital divides in terms not only of students' access to technology but also of their technology skills and literacy*”* (s. 179). Finns det aktörer vid lärosätet som skulle kunna ta på sig dessa uppgifter? Kanske PIL-enheten och/eller UB?

Under planeringsfasen i DURK-projektet identifierades en annan utmaning: eftersom de öppna kursernas deltagare inte har studentstatus utan räknas som “externa” eller som allmänhet, har de inte tillgång till universitetsbibliotekets elektroniska resurser. De involverade kursansvariga informerades tidigt om detta. Flera (alla?) kursansvariga löste det genom att ta fram eget material och publicera det direkt i Canvas. Kopplat till detta vill vi också påpeka att eftersom kursdeltagarna har varit bosatta i olika delar av landet, har inte alla haft tillgång till fysiska universitetsbibliotek. Det betyder att projektet inte har kunnat räkna med att alla kursdeltagare har kunnat komma åt eventuell fysisk kurslitteratur som många gånger inte finns på folkbibliotek (enligt gällande bibliotekslag ska det finnas folkbibliotek i alla kommuner). En lösning här skulle kunna vara att berörda kursdeltagare hade fjärrlånat universitetsbibliotekens litteratur via folkbiblioteken. Katarina Michnik (UB) har varit i kontakt med Svensk Biblioteksförening (en intresseorganisation för bibliotek) som har meddelat att folkbibliotek kan fjärrlåna in universitetsbibliotekens litteratur men att de inte måste göra det. Därför har vi inte kunnat vara säkra på att kursdeltagare kan få tag på eventuell kurslitteratur den vägen. Detta måste man som kursansvarig vara medveten om, inte minst när kurslitteraturlistor sätts samman.

En tredje utmaning som vi identifierade under både planerings- och genomförandefasen är brist på lärartid. I flera studier om onlineundervisning tas upp att brist på social interaktion kursdeltagare-kursdeltagare och kursdeltagare-student är en bidragande faktor till varför studenter inte slutför sin utbildning utan avbryter i förtid. Många betonar därför vikten av att lärare som håller i onlineundervisning aktivt försöker stärka kommunikationen och interaktionen i “online-klassrummet” (se t.ex. Lowenthal m.fl., 2020, Martin, 2019). Detta kräver bland annat lärarnärvaro, om man riktar sig till studieovana deltagare är lärarnärvaron än viktigare, vilket i sin tur kräver att kursansvariga och deltagande lärare får tillräckligt med tid för detta från ansvarig fakultet. För att stärka kommunikationen och interaktionen mellan deltagare och lärare online krävs också lämpliga kommunikationsverktyg som både studenter och lärare kan använda på ett ändamålsenligt vis. Här finns risk för att studieovana deltagare har en lägre digital kompetens och därför inte deltar på lika villkor (se till exempel Castro et al., 2019). Moore och Kearsley (2012) skriver att en balans måste uppnås vid undervisning online mellan å ena sidan förmedling av information och å andra sidan interaktion (lärare-student, respektive student-student). Att bygga ett undervisningsmoment eller en kurs på inspelade föreläsningar och/eller publicerat skriftligt material beskrivs som inte tillräckligt: ”Simply making a video podcast presentation or putting lecture PowerPoint material on a Web site is no more teaching than it would be to send the students a book through the mail” (s. 136). Undervisning består av mer än bara presentation av inform-

ation. Satsningar på breddad rekrytering kräver mycket extra stöd. I annat fall faller denna typ av projekt platt till marken.

En fjärde utmaning som diskuterades under planeringsarbetet men som vi inte märkte av under kursernas gång var kursdeltagarnas eventuella brist på tidigare biblioteks- och informationssökningsvana. Eftersom de öppna kurserna har vänt sig till bland annat personer som inte har tidigare studievana, räknade vi med att det skulle finnas kursdeltagare som inte visste hur man till exempel fjärrlånar böcker eller söker i (öppna) databaser och kataloger som Libris. Det diskuterades att UB skulle kunna återanvända tidigare inspelade sökhandledningsfilmer samt spela in nya där så behövdes (exempelvis instruktionsfilm om hur man söker i Libris). Detta har dock inte behövt göras.

En femte identifierad utmaning har handlat om juridiska oklarheter. Open Access-artiklar är inte tillåtna att läggas upp i moocar säger förlagen. Det är oklart, och behöver utredas, om det är tillåtet att i stället länka till dem.

LITTERATUR OCH ÖVRIGA RESURSER

Algers, A., and Silva-Fletcher, A (2015). Teachers' Perceived Value, Motivations for and Adoption of Open Educational Resources in Animal and Food Sciences iJET – Volume 10, Issue 2, 2015. http://dx.doi.org/10.3991/ijet.v10i2.4427

Algers, A. (2015) Open Learning in Life Sciences Studies of open educational resources in animal welfare and work-based learning in food science. Ph.D. thesis Department of Applied Information Technology Chalmers University of Technology & University of Gothenburg Gothenburg, Sweden.

Anne Algers & Magnus Ljung (2015). Peer Reviewing of OER in a Contested Domain – an Activity Theoretical Analysis. Journal of Interactive Online Learning, Volume 13, Number 4.

Algers, A. Open Textbooks: *A Balance Between Empowerment and Disruption.* Tech Know Learn 25, 569–584 (2020). https://doi.org/10.1007/s10758-019-09426-5

Algers, A. and Berg, Charlotte (2017). Open Knowledge about Slaughter on the Internet—A Case Study on Controversies. Animals 2017, 7, 101; doi:10.3390/ani7120101. www.mdpi.com/journal/animals

Bell, B. S., & Federman, J. E. (2013). E-learning in postsecondary education. The Future of Children, 23, 165–185. doi:10.1353/foc.2013.0007

Bradley, Linda., Algers, Anne. Trading zones, Journal of Praxis in Higher Education, https://journals.hb.se/jphe/issue/view/18/3

Cholewa, Blaire and Ramaswami, Soundaram (2015). The Effects of Counseling on the Retention and Academic Performance of Underprepared Freshmen. Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice 17(2): 204–22

Davis, C., Greenaway, R., Moore, M., Cooper, L., 2019. Online teaching in social work education: understanding the challenges. Aust. Soc. Work 72 (1), 34–46. https://doi-org.ezproxy. ub.gu.se/10.1080/0312407X.2018.1524918

Eriksson, Thommy., Adawi, Tom., Stöhr, Christian (2017). ''Time is the bottleneck'': a qualitative study exploring why learners drop out of MOOCs. J Comput High Educ (2017) 29:133–146 DOI 10.1007/s12528-016-9127-8. https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s12528-016-9127-8.pdf

Policy Approaches to Open Education - Case Studies from 28 EU Member States (OpenEdu Policies). https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/policy-approaches-open-education-case-studies-28-eu-member-states-openedu-policies

European Commission. (2014). High level group on the modernisation of higher education. Retrieved from http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/library/reports/modernisation-universities_en.pdf

European Network for Catalysing Open Resources in Education (encore+), https://encoreproject.eu/

European Universities Association (EUA), Pathways to the future A follow-up to "Universities without walls – A vision for 2030". https://eua.eu/downloads/publications/pathways%20to%20the%20future%20report.pdf

Farrell, O., Breen, E., Brunton, J., Cox, R., Costello, E., Delaney, L., Gallagher, E., Smyth, V. (2021). *Go Open: A Beginners Guide to Open Education*. Dublin: DCU. doi: 10.5281/zenodo.4593103 Go Open: a beginner's guide to open education, https://dcu.libguides.com/c.php?g=689786&p=4938438

Gaebel, M., Zhang, T., Stoeber, H. & Morrisroe, A. (2021). Digitally enhanced learning and teaching in European higher education institutions. European University Association absl.

Globala målen för hållbar utveckling, God utbildning för alla. Göteborgs centrum för hållbar utveckling (GMV) https://gmv.gu.se/globala-malen-ny/mal-4--god-utbildning-for-alla

Göteborgs universitet. Universitetsgemensamma mål och strategier 2021–2024. https://medarbetarportalen.gu.se/digitalAssets/1783/1783972_mal-och-strategier-goteborgs-universitet-2021-2024.pdf

Göteborgs universitets verksamhetsplan 2021 (Dnr 2021/75). Ett universitet för världen. https://medarbetarportalen.gu.se/digitalAssets/1785/1785737_goteborgs-universitets-verksamhetsplan-2021.pdf

Göteborgs universitets vision 2021–2030. Ett universitet för världen. https://medarbetarportalen.gu.se/digitalAssets/1783/1783909_vision-2030-go--teborgs-universitet.pdf

Göteborgs universitet. Årsredovisning 2020. https://medarbetarportalen.gu.se/digitalAssets/1786/1786091_g--teborgs-universitets---rsredovisning-2020.pdf

Hosie, P., Schibeci Renato and Backhaus, Ann (2005). A framework and checklists for evaluating online learning in higher education, Assessment & Evaluation in Higher

Education, 30:5, 539-553, DOI: 10.1080/02602930500187097 (The relevance of checklists and examples of checklists for online teaching and learning)

Inamorato Dos Santos, A. (2019). *Practical Guidelines on Open Education for Academics: modernising higher education via open educational practices*. EUR 29672 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019, ISBN 978-92-76-00194-2, doi:10.2760/55923, JRC115663.

Jones, N., and Man Sze Lau, A. (2010). Blending learning: widening participation in higher education. Innovations in Education and Teaching International 47(4): 405-416

Lane, A. and Van Dorp, K. J. (2011). Open educational resources and widening participation in higher education: innovations and lessons from open universities. In: EDULEARN11, the 3rd annual InternationalConference on Education and New Learning Technologies, 04-05 July 2011, Barcelona.

Lane, A., Caird, S., and Weller, M. (2014). The potential social, economic and environmental benefits of MOOCs: operational and historical comparisons with a massive 'closed online'course. Open Praxis, 6(2), 115-123.

Lowenthal, P., Borup, J., West, R., & Archambault, L. (2020). Thinking beyond Zoom: Using asynchronous video to maintain connection and engagement during the COVID-19 pandemic. Journal of Technology and Teacher Education, 28, 383–391.

Martin, J. (2019). Building relationships and increasing engagement in the virtual classroom: Practical tools for the online instructor. Journal of Educators Online, 16(1). https://doi.org/10.9743/jeo.2019.16.1.9

Moore and Kearsley (2012). https://www.amazon.com/Distance-Education-Systems-Online-Learning/dp/1111520992

Ossiannilsson, Ebba., Xiangyang Z., Jennryn W., Cristine G., Cengiz H., Rajiv J., James G., Mpine M., Dhaneswar H. (2021). From Open Educational Resources to Open Educational Practices. http://journals.openedition.org/dms/5393

O'Shea, S., May, J., Stone, C., Delahunty, J. (2017). First-in-Family Students, University. Experience and Family Life Motivations, Transitions and Participation. Palgrave Macmillan, London.

Snow A., Maureen and Alden-Rivers, B. (2019). Developing a framework for sustainable growth of flexible learning opportunities, Higher Education Pedagogies, 4:1, 1-16, DOI: 10.1080/23752696.2018.1564879

Stone, C., O'Shea, S., May, J., Delahunty, J., Partington, Z. (2016). Opportunity through Online Learning: Experiences of First-in-Family Students in Online Open-Entry Higher Education, Australian Journal of Adult Learning, 56(2), 146-169.

SUHF (2018). Lärosätenas samverkan med det omgivande samhället – utgångspunkter och principer.

SUHF (2016). Ledning för kvalitet i undervisning och lärande på grundnivå (och avancerad nivå).

SUHF, (2017). Dnr 0039–17 REK 2017:2. Rekommendation gällande redovisning av kostnader för open access.

SUHF (2020). Yttrande över Validering – för kompetensförsörjning och livslångt lärande.

UKÄ (2016). https://www.uka.se/publikationer--beslut/publikationer--beslut/rapporter/rapporter/2016-01-26-moocs-gor-hogskolan-tillganglig-for-fler.html

Sveriges riksdag, Högskoleförordning (1993:100 kap. 11). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-%20forfattningssamling/hogskoleforordning-1993100_sfs-1993-100

Högskoleförordningen (se 11 kap om öppen utbildning): https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/hogskoleforordning-1993100_sfs-1993-100

Regeringens strategiska samverkansprogram, https://www.regeringen.se/regeringens-politik/regeringens-strategiska-samverkansprogram/

Regeringens medel förlivslångt lärande, https://www.regeringskansliet.se/4a689f/contentassets/bc0f4b1a4ce844f2aa59949d09c93f29/utgiftsomrade-16-utbildning-och-universitetsforskning.pdf

Regeringens initiala medel för öppen utbildning, https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/05/stor-satsning-pa-distansundervisning-och-oppen-natbaserad-utbildning/

Promemoria om ändringar i högskolelagen för LLL (se 1 Kap 5§): https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2020/05/andringar-i-hogskolelagen-for-att-framja-den-akademiska-friheten-och-tydliggora-larosatenas-roll-for-det-livslanga-larandet/

Tabuenca, B., Fransman, G., Leso, I., Van der Woert, N., Cardoso, P., Cáceres, M., Algers, A., Iniesto, F., Fitzgerald, A., Pinto, D., Nikolaos, F., Cabedo, R., Schuwer, R., Mulder, F. (2014). Global OER Graduate Network. Report 2nd semi-

nar. Monografía (Project Report). E.T.S.I. de Sistemas Informáticos (UPM), Ljubljana, Slovenia.

Tallent-Runnels, M.K., Thomas, J.A., Lan, W.Y, Cooper, S. Ahern, T.C., Shaw, S.M. & Liu, X. (2006). Teaching Courses Online: A Review of the Research. "Review of Educational Research, 76(1), 93-135.

Thomas, Glyn (2014). Closing the policy–practice gap for low-SES students in higher education: the pedagogical challenge. Higher Education Research & Development 33(4): 807-820

Thompson, David W. (2019). Widening participation research and practice in the United Kingdom on the twentieth anniversary of the Dearing report, reflections on a changing landscape, Educational Review, 71:2, 182-197 https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00131911.2017.1380606?needAccess=true

UHR yttrande (2016). https://www.uhr.se/publikationer/yttranden/2016/yttrande-over-universitetskanslerambetets-rapport-oppna-natbaserade-kurser-moocs-i-svensk-hogskola-20161/

UKÄ rapport 2016:1. (2016). Öppna nätbaserade kurser (MOOCs) i svensk högskola. Redovisning av ett regeringsuppdrag. https://www.uka.se/download/18.12f25798156a345894e4c98/1487841871418/rapport-2016-01-26-oppna-natbaserade-kurser-mooc-utskriftsversion.pdf

UNESCO Recommendation on Open Educational Resources (OER). http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=49556&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

Utbildningsdepartementet. Regeringsbeslut II:6 (2020). Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende anslag 2:64 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rbid=20925

Weller, M. (2014). *The battle for open: How openness won and why it doesn't feel like victory*. Ubiquity Press. https://doi.org/10.5334/bam

BILAGEFÖRTECKNING

1. Begrepp
2. Exempel på öppen utbildning vid andra universitet
3. Öppna resurser om OER
4. Checklista för öppna kurser
5. Utvecklingsinitiativ till SUNET
6. Intressentanalys

Begrepp och förkortningar

Begrepp	Förklaring
Creative commons	En licensieringsmodell, fri att använda för vem som helst. Genom att licensiera sitt material kan upphovsmanen förtydliga andras rättighet att använda materialet (sprida, utveckla, modifiera etc)
Delningskultur	En kultur där lärare och forskare istället för att stänga in sitt material, uppmuntrar andra att ta del av och använda samma material. Upphovsrätten kan säkerställas med licensiering under Creative commons.
Deltagare	En person som tar del av universitetets kurser och resurser men som inte är antagen och registrerad vid universitetet som student.
DURK	Delningskultur för utbildning, rekrytering och kunskapsutbyte.
MOOC (Massive Open Online Course)	Ett samlingsbegrepp för avgiftsfri storskalig, öppna och nätbaserade kurser som kan läsas av tusentals kursdeltagare till liten lärarinsats (Wikipedia).
cMOOC	cMOOCar är kurser som i enlighet med konstruktivistisk teori växer fram genom att deltagarna själva bidrar till att skapa kursinnehållet.
xMOOC	xMOOC (eXtended Massive Open Online Course) baseras i motsats till cMOOCar på universitetets vedertagna kurser och kursinnehåll. Fördelen med en xMOOC är att antalet deltagare kan vara i princip obegränsat. Nackdelen är att det i moocar med många deltagare inte finns möjlighet för en lärare att stötta varje individ.
Nudge Puffning	”En mental knuff i en riktning som gör att en person väljer ett alternativ framför ett annat.” (forskning.se)
OER (open educational resources) Öppna lärresurser	Utbildningsmaterial. Öppna lärresurser kan distribueras i olika former som till exempel, video, text, bild, ljud, programkod och så vidare. En öppen lärresurs utgör inte, till skillnad från en öppen kurs eller öppen utbildning, en sammanhållen kurs/utbildning.
Samverkan	Samverkan med det övriga samhället, tidigare benämnt den tredje uppgiften.
Student	Person som är antagen och registrerad till kurs eller program vid universitetet.
Öppen nätburen utbildning Öppen utbildning	Öppen utbildning som är fri att använda för vem som helst. För att delta krävs dock dator eller motsvarande och internetuppkoppling. Öppen utbildning kan ges i form av en enstaka kurs eller i form av en hel utbildning.

Exempel på öppen utbildning vid andra universitet

British Columbia OpenEd, https://open.bccampus.ca/

Chalmers öppna kurser, https://www.edx.org/school/chalmersx, https://lms.forberedandekurser.se/courses/1

Göteborgs universitet, https://pil.gu.se/projekt/durk/oppna-kurser

Karlstads universitet, https://www.kau.se/utbildning/kompetensutveckling-yrkesverksamma/utbildningar/oppna-natbaserade-utbildningar

Khan academy, https://www.khanacademy.org/

Linnéuniversitetet, https://sunet.instructure.com/courses/59, https://sunet.instructure.com/courses/50

Linköpings universitet, https://liu.se/mooc-oppna-natbaserade-kurser

Massachusetts institute of technology (MIT), https://ocw.mit.edu/index.htm

Open university, http://www.open.ac.uk/about/open-educational-resources/openlearn/free-learning

https://www.open.edu/openlearn/,

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), http://disa.slu.se/sv/om-disa/

University of British Columbia, https://open.ubc.ca/education/, https://pressbooks.bccampus.ca/catalog/openubc

University of Edinburgh, https://open.ed.ac.uk/

Öppna resurser om OER

Blended and online learning design, (mooc från University College London)
https://www.futurelearn.com/courses/blended-and-online-learning-design

Class central, sökmotor för öppen utbildning,
https://www.classcentral.com/

Creative Commons licenses
https://creativecommons.org/licenses/

DURK-projektets Padlet med information och länkar till öppna lärresurser,
https://padlet.com/openedu/oer

Edtech books, fria böcker och journaler.
https://edtechbooks.org/

John Hopkins university, Steg-för-steg guide för att utveckla en mooc.
https://provost.jhu.edu/about/digital-initiatives/moocs/resources/

Micro-credentials, https://microcredentials.eu/
https://microcredentials.eu/wp-content/uploads/sites/20/2021/01/D3.2_Credit-Supplement.pdf
https://microcredentials.eu/wp-content/uploads/sites/20/2021/05/D3_3_MicroHE-Users-Guide-1.pdf

Mötesplats OER, https://motesplatsoer.se

Open badges for adult education, https://www.open-badges.eu/sv

OECD, Open higher education
https://www.oecd.org/education/ceri/openhighereducation.htm

OERAC, https://www.icde.org/knowledge-hub/icde-oer-advocacy-committee

OEPASS, Open education passport. A standard format for describing open education and virtual mobility experiences. https://oepass.eu/about/

Open educational resources (OER Commons) a public digital library of open educational resources. https://www.oercommons.org/

Teaching in a digital age: https://opentextbc.ca/teachinginadigitalage/

UHR, https://hpu.uhr.se/

UNESCO (2015), A Basic Guide to Open Educational Resources (OER), http://oasis.col.org/handle/11599/36

UNESCO and COMMONWEALTH OF LEARNING. (2019). Guidelines on the development of open educational resources policies, ISBN: 978-92-3-100341-7. http://oasis.col.org/handle/11599/3455

UNESCO dynamic coalition, https://en.unesco.org/themes/building-knowledge-societies/oer/dynamic-coalition

Checklista för öppna kurser

CHECKLISTA ÖPPNA KURSER	
KURSMATERIAL	
Allt innehåll är publicerat / Är allt innehåll publicerat?	
Är alla videoresurser textade?	
Är alla dokument tillgänglighetsanpassade? PDF och Word, Excel, m.fl.?	
Länkar som leder utanför kursen fungerar?	
Finns välkomstvideo eller annan introduktion till kursen?	
Finns presentation av lärarna och administratörerna på kursen?	
Har allt kursmaterial en licens som möjliggör publik användning?	
KOMMUNIKATION	
Email – bestäm vilka mail som ska skickas och när.	
Tydliggjorda supportvägar för kursdeltagarna om deltagarna behöver hjälp	
Vem eller vilka kan kursdeltagarna kontakta och hur?	
RESURSSÄTTNING	
Finns plan för hur delaktiga lärare och administratörer ska vara?	
Är bemanning av kursen klar?	
KURSGENOMFÖRANDE	
När ska kursen ges: löpande start eller studieperioder?	
Om slutdatum för kursen finns, är det datumet kommunicerat?	
Funktioner i lärplattformen som inte används i kursen är avslagna	
Kursvärdering eller annan metod för feedback är skapad	
Beskrivning av hur deltagaren kommer igång med kursen	
Det finns en guide eller hänvisning till manual för plattformen	
Kursintyg, eller motsvarande för genomgången kurs finns	
KURSBESKRIVNING	
Mål, en beskrivning av förväntade studieresultat (ingår i kursens plan)	
En beskrivning av det huvudsakliga innehållet i kursen (ingår i kursens plan)	
Villkor för bedömning av hel kurs finns – om nu kursen kan bli "klar".	
Bedömningskriterier för respektive uppgift finns.	
Tydligt vad genomförande av kursen (eventuellt) leder till. Intyg, diplom. Ej aktuellt i DURK.	
Beskrivning av vem kursen riktar sig till – önskvärda förkunskaper	
Beskrivning av kursens omfattning, förväntad tidsåtgång för genomförande. Tex *x antal månader/veckor vid x timmar per vecka*, alternativt antal timmar'	

Utvecklingsinitiativ till Sunet

2020-12-11 Dnr GU 2020/3341

ENHETEN FÖR PEDAGOGISK UTVECKLING OCH INTERAKTIVTLÄRANDE (PIL)

Enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande
Anne Algers,
Docent
0766-185833
anne.algers@gu.se

Valter Nordh
SUNET
Tulegatan 11, pl 3
113 53 Stockholm

SUNET bör få nationellt ansvar för ett digitalt verktyg som kan hantera utveckling, marknadsföring och genomförandeav öppna kurser

Mycket sker just nu kring öppen utbildning i Sverige till följd av pandemin och regeringens satsning på öppen nätbaserad utbildning. Göteborgs universitet har precis som majoriteten avde svenska lärosätena blivit tilldelade medel från regeringen för att möta coronavirusets inverkningar på arbetsmarknaden genom att stärka arbetet med distansundervisning och öppen nätbaserad utbildning.

På Göteborgs universitet bedrivs projektet *Delningskultur för utbildning, rekrytering och kunskapsutveckling* (DURK) vars uppdrag är att stödja de kurser som ska ges som öppnakurser och arbeta fram en universitetsgemensam modell för öppen utbildning som stärkervillkoren för nätbaserad och avgiftsfri utbildning. Inom projektet ingår också att ta fram rekommendationer på plattformar för genomförande av kurserna.

Sunet har i frågan om vilket stöd som organisationen kan ge svenska lärosäten i arbetet medöppen nätbaserad utbildning presenterat tre tänkbara alternativ som möjliga vägar framåt

- Alternativ 1 - En samlingssida på webben med länkar till lärosätenas kurser.
- Alternativ 2 - En portal med kopplingar direkt till lärosätenas kurser (LMS).
- Alternativ 3 - Ett digitalt verktyg som hanterar hela kurser samt genomförandet avdessa.

Inom styrgruppen anser vi att alternativ 3 - "Ett digitalt verktyg som hanterar hela kurser samt genomförandet av dessa" bäst gagnar öppen utbildning i Sverige och bäst stödjer Göteborgs universitet i vårt framtida arbete med att erbjuda öppen utbildning.

Kortfattat önskar vi att Sunet erbjuder en sammanhållen tjänst med en plattform där kurser kan skapas, marknadsföras och genomföras. Tjänsten ska också ha en portal, ett skyltfönster, där samtliga kurser som ges i tjänsten listas. En presumtiv kursdeltagare ska kunna se det samlade nationella utbudet av öppna kurser.

Det finns flera skäl till varför vi uppmuntrar detta och nedan följer några av deintresseområden vi bevakar och hur väl en sådan lösning motsvarar dem.

Samverkan

Att många lärosäten i Sverige samlas kring en plattform öppnar upp för samverkan inom såväl teknik som pedagogiska och didaktiska frågor för öppen utbildning. En fråga att samverka kring kan vara intyg (certifikat, diplom och badges) för genomförda moment och kurser. Det ärkanske i detta sammanhang en "nationell standard" för hur vi kan ge intyg till icke poänggivande kurser växer fram?

Möjligt är också att kunna samverka kring kurser. Flera lärosäten kan tillsammans utveckla och genomföra kurser och gemensamt se till att möta de behov som finns kring utbildning. Viges också en bättre överblick över vilka kurser som redan är skapade vilket kan förhindra onödigt många kurser inom samma ämne.

Genom en gemensam lärplattform underlättas delning av undervisningsmaterial i och med attmaterialet fungerar tekniskt lika bra i en kurs som en annan.

Det användarnätverk (SALSA-nätverket) som finns kring tjänsten Sunet LMS, Canvas, visar på det värde som finns i att samla lärosätenas engagemang både i själva tjänsten och kring det faktiska användandet. Denna typ av samverkan står som förebild och kan sannolikt bidratill kvaliteten både på tjänsten och i hur utbildning bedrivs i tjänsten.

Effektivitet

Det behövs förmodligen en mindre förvaltningsorganisation för lärplattformen vid varje lärosätenär det samordnas nationellt. När vi skapar något lokalt – supportresurser, driver på utveckling, rapporterar buggar, är det även till nytta för andra lärosäten. Tillsammans kanske vi kan finna nya kreativa sätt att hantera support på där alla hjälps åt?

Främjande av livslångt lärande

Att det ska vara enkelt att hitta till och registrera sig på öppna kurser är viktiga faktorer i tillgängliggörandet av öppen utbildning som riktar sig till en bred allmänhet. Genom en gemensam ingång till öppen utbildning kommer kursdeltagare att enklare kunna hitta relevantakurser för dem och samtidigt inspireras av utbudet av andra kurser som presenteras.

De marknadsföringsinsatser som varje enskilt lärosäte genomför för de öppna kurserna gör attmålgruppen även kan få syn på andra lärosätens kurser - ett ömsesidigt vinstförhållande uppstår vilket sannolikt gynnar ambitionen att stärka det livslånga lärandet.

Dessutom är det som nämnts ovan positivt för presumtiva kursdeltagare att ha svenska öppnakurser samlat på en och samma plattform. På samma ställe samlas de intyg kursdeltagaren förvärvat, kurserna med sitt material är lätt åtkomligt även efter kursens genomförande och kursdeltagaren behöver inte behöva lära sig flera olika plattformar.

Enkelt och säkert

Vi behöver generellt inte så mycket användarinformation för en kursdeltagare på en öppen kurs. För kursdeltagaren är det också värdefullt att inte behöva lämna mer personlig information än nödvändigt. Däremot vill vi i delar av vår IT-miljö inte blanda användare som vår personal och studenter med användare som inte vi lika enkelt kan identifiera. En plattformsom har användarhanteringen utanför lärosätenas egna IT-miljöer är en lösning på detta

samtidigt som det tillmötesgår vikten av att det ska vara enkelt att registrera sig somkursdeltagare på en kurs.

I öppen utbildning ska data hanteras på ett transparent och säkert sätt. Det gäller öppen licenspå undervisningsmaterial och deltagargenererat material samt lokal lagring av användarnas data.

Det ska vara låga trösklar för att hitta en kurs och en kursdeltagare ska inte behöva kommaihåg olika inloggningsuppgifter och lösenord för att läsa flera öppna kurser från svenska lärosäten. Deltagaren ska själv kunna registrera sig med e-postadress och under det användarkontot ligger samtliga öppna kurser som deltagaren läser eller har läst vid svenskalärosäten.

Med vänliga hälsningar
Styrgruppen för projektet Delningskultur för utbildning, rekrytering och kunskapsutveckling
genom

Anne Algers

Intresseanalys genomförd 2021-04-22

Ange Projektnamn, Ansvarig, Utgåva, Datum, i informationsfliken				
Analysresultat			**Planerad hantering**	
Intressent	**Kategori**	**Behov/Krav**	**Prio**	**Strategi**
Interna och externa intressenter		Tabellen utgår från projektet och dess intressenter.		Vilka inom institutioner är ansvariga för rekrytering, intressenter i frågan.
Vicerektor för samverkan	A		Hög	Sitter i styrgrupp, samma information som förs ut via PIL, se nedan.
Forskning- och innovationskontoret (FIK)	A	Arbetar med att nå ut med forskning vilket ligger i deras uppdrag. Nyttiggörare. Möjliggörare. Kan bygga intresse och "värva" forskare/lärare	Låg	Låg prio i själva projektet men bör informeras om projektrapporten och pekas ut som viktig möjliggörare för ett fortsatt arbete.
Studievägledare	A	Är en del av arbetet med breddad rekrytering. Kan vara viktigt att bygga en handlingsplan för de som kan påverka. VIktigt att studievägledare är införstådda i vad projektet gör.	Låg	Låg prio i själva projektet men bör informeras om projektrapporten och pekas ut som viktig möjliggörare för ett fortsatt arbete.
PIL-enheten	A		Hög	Viktig för resursfrågan men också för att föra ut projektets budskap. PIL har många kanaler, kontakter, webb, nyhetsbrev.

SUNET	A	Frågan om nationell plattform för OER diskuteras just nu inom SUNET.	Medel	Fortsatt lagom mycket lobbyarbete. Vi bevakar sunets ev. framsteg i området!
ITHU	A	Nätverk med stort intresse för OER	Låg	Vi bevakar ITHU:s arbete. Inga riktade insatser
Prefekter och viceprefekter för utbildning	B		Medel	Vi vill hålla prefekter informerade. Ge särskild uppmärksamhet till de prefekter som har OER-lärare i projektet. Kan ingå i ref.grupp/remissinstans. Ev utskick till alla prefekter om fortsatt arbete i samband med projektavslut.
Utbildningsansvariga	B		Medel	Vi vill hålla UTAN informerade. Ge särskild uppmärksamhet till de UTAN som har OER-lärare i projektet. Kan ingå i ref.grupp/remissinstans. Utskick till alla UTAN och presentation på UTAN-möte om fortsatt arbete i samband med projektavslut.
***A**: Högt inflytande - högt intresse.*	***B**: Högt inflytande - lågt intresse*	***C**: Lågt inflytande - högt intresse*	***D**: Lågt inflytande - lågt intresse*	